

igeno
altem

Pax

50

II, 104.

P A X
GERMANO-SVECICA,

PER
DEPUTATOS AD ID

tum
SACRÆ CÆSARÆ
MAIESTATIS
ET

REGINÆ AC CO-
RONÆ SVECIÆ;

tum
Electorum quoque Principum & Statuum

Imperij
PLENIPOTENTIARIOS
ET LEGATOS

Subscripta & subsignata
MONASTERII WESTPHALORVM
die 24. Octobris

ANNO M. DC. XLVIII.

Et postridiè publicata
OSNABRUGIS WESTPHALORVM.
Collata fideliter cum authentico exemplo, & suis Articulis, Para-
graphis ac Versiculis sive numeris distincta.

VIENNÆ AVSTRIÆ, Formis Matthæi Cosmerovij, 1648.

P A X

GERMANO-SVEVICA

P E R

DEPUTATOS AD ID

SACRAE CAESARAE

MAJESTATIS

E T

REGIAE SOCIETATIS

Electorum quodque Principum & Senatorum

PENITENTIARIOS

E T

MONASTRIUM

die 24. Octobris

Anno M. DC. XLVIII.

Et posthinc publica

OSVABRANGIS WESTPHALORVM

Collatae habetur cum authentico excerpto & suis articulis Para-

graphis ac 7 articulis sine numeris distinctis.

REVINA NITZARAE, Hunc librum Collegio, 1648.

In Nomine Sacrosanctæ & Individuæ TRINITATIS, Amen.

Notum sit universis & singulis, quorum interest, aut quomodolibet interesse potest. Postquam à multis annis orta in Imperio Romano dissidia, motusq; Civiles eò usque increverant, ut non modò universam Germaniam, sed & aliquot finitima Regna, potissimùm vero Sveciam, Galliamque ita, involverint, ut diuturnum & acre exinde natum sit bellum, Primò quidem inter Serenissimum & Potentissimum Principem ac Dominum, DOMINUM FERDINANDVM Secundum, Electum Romanorum Imperatorem semper Augustum, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatia, Sclavoniæ, &c. Regem, Archiducem Austriæ, Ducem Burgundiæ, Brabantia, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchionem Moravia, Ducem Luxemburgiæ, Superioris ac Inferioris Silesiæ, Württembergæ & Teckæ, Principem Sveviæ, Comitem Habspurgi, Tyrolis, Kyburgi & Goritiæ, Landgravium Alsatia, Marchionem Sacri Romani Imperij, Burgoviæ, ac Superioris & Inferioris Lusatia, Dominum Marchiæ Sclavonica, Portus Naonis & Salinarum, inclytæ memoriæ, cum suis foederatis & adhærentibus ex una: Et Serenissimum ac Potentissimum Principem ac Dominum, Dominum Gustavum Adolphum, Svecorum, Gothorum & Vandalorum Regem, Magnum Principem Finlandiæ, Ducem Estoniæ & Careliæ, Ingriæque Do-

minum, inclytæ recordationis & Regnum Sveciæ, ejusq; fœderatos & adhærentes ex altera parte : Deinde post eorum è vita decessum, inter Serenissimum & Potentissimum Principem & Dominum, Dominum FERDINANDVM Tertium, Electum Romanorum Imperatorem semper Augustum, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatia, Sclavoniæ, &c. Regem, Archiducem Austriæ, Ducem Burgundiæ, Brabantia, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchionem Moraviæ, Ducem Luxemburgiæ, Superioris ac Inferioris Silesiæ, Württembergæ, & Teckæ, Principem Sveviæ, Comitem Habsburgi, Tyrolis, Kyburgi & Goritiæ, Landgravium Alsatia, Marchionem Sacri Romani Imperij Burgoviæ, ac Superioris & Inferioris Lusatia, Dominum Marchiæ Sclavonica, Portus Naonis & Salinarum cum suis fœderatis & adhærentibus ex unâ : Et Serenissimam ac Potentissimam Principem ac Dominam, Dominam Christinam, Svecorum, Gothorum, Vandalorumque Reginam, Magnam Principem Finlandiæ, Ducem Estonia & Careliæ, Ingriæq; Dominam, Regnumq; Sueciæ & eius fœderatos & adhærentes ex altera parte : unde multa Christiani sanguinis effusio cum plurimarum Provinciarum desolatione secuta est : Tandem Divinâ bonitate factum esse, ut utrimque de Pace universali suscepta sit cogitatio, in eumque finem ex mutua partium Conventione Hamburgi die vigesima quinta stylo novo, vel die decima quinta stylo veteri Decembris, Anno Domini millesimo sexcentesimo quadragésimo primo initâ, constituta sit dies undecima stylo novo, vel prima stylo veteri mensis Julij, Anno Domini millesimo sexcentesimo quadragésimo tertio congressui Plenipotentiariorum Osnabrugis & Monasterij Westphalorum instituendo. Comparentes igitur statuto tempore & loco utrimque legitimè constituti Legati Plenipotentiarij, à parte quidem Imperatoris, Illustrissimi & Excellentissimi Domini, Dominus Maximilianus Comes à Traut-

Trautmansdorff & Weinsberg, Baro in Gleichenberg, Neostadij ad Cocrum, Negau, Burgau & Tozenbach, Dominus in Teiniz, Eques Aurei Velleris, Confiliarius secretus & Camerarius Sacrae Cæsareae Majestatis, ejusque Aulae Supremus Praefectus; nec non Dominus Ioannes Maximilianus Comes à Lamberg, Liber Baro in Ortteneck & Ottenstein, Dominus in Stockeren & Ammerang, Burggravius in Steyr, Sacrae Cæsareae Majestatis Camerarius; & Dominus Ioannes à Crane, Juris utriusque; Licentiatus, & Comes Palatinus, Confiliarij Imperiales Aulici: A parte verò Reginae Sueciae, Illustrissimi & Excellentissimi Domini, Dominus Ioannes Oxenstirna Axelij, Comes Moriae Australis, Liber Baro in Kymitho & Ninaas, Dominus in Fiholm, Alhuet, Hörningsholm, Buderbo & Lidoo, Regni Sueciae Senator & Confiliarius Cancellariae; & Dominus Ioannes Adler Salvius, Dominus in Adlersberg, Harfenfeld, Wildenbrug & Tulingen, Regni Sueciae Senator, Regiae Majestatis Confiliarius secretus, & Aulae Cancellarius; post invocatum Divini Numinis auxilium, mutuasque Plenipotentiarum tabulas ritè commutatas, praesentibus, suffragantibus & consentientibus Sacri Romani Imperij Electoribus, Principibus ac Statibus, ad Divini Numinis gloriam & Christianae Reipublicae salutem in mutuas Pacis & amicitiae leges consenserunt & convenerunt tenore sequenti.

ARTICVLVS I.

I. Pax sit Christiana, universalis, perpetua, veraque; & sincera amicitia inter Sacram Cæsaream Majestatem, Domum Austriacam, omnesque ejus foederatos & adherentes & singulorum haeredes & successores, imprimis Regem Catholicum, Electores, Principes, ac Status Imperij ex una: Et Sacram Regiam Majestatem, Regnumque Sueciae, omnesque ejus foederatos & adherentes & singulorum haeredes ac successores, imprimis Regem Christianissimum, ac respectivè Electores, Principes,

4
cipes, Statusque Imperij ex altera parte. Eaque ita syncerè serioque fervetur & colatur, ut utraque pars alterius utilitatem, honorem ac commodum promoveat, omniq; ex parte & universi Romani Imperij cum Regno Sveciæ, & vicissim Regni Sveciæ cum Romano Imperio fida vicinitas & secura studiorum Pacis atque amicitiae cultura revirescant ac reflorescant.

ARTICVLVS I I.

I. Sit utrinque perpetua oblivio & Amnestia omnium eorum, quæ ab initio horum motuum quocunque loco modo ab una vel altera parte ultro citroq; hostiliter facta sunt, ita ut nec eorum, nec ullius alterius rei causa vel prætextu alter alteri posthac quicquam hostilitatis aut inimicitiae, molestiae vel impedimenti, quoad personas, statum, bona vel securitatem per se vel per alios, clam aut palam, directè vel indirectè, specie Iuris aut via facti, in Imperio aut uspiam extra illud (non obstantibus ullis prioribus pactis in contrarium facientibus) inferat, vel inferri faciat, aut patiat, sed omnes & singulae hinc inde tam ante bellum, quam in bello verbis, scriptis aut factis illatae iniuriae, violentiae, hostilitates, damna, expensae, absque omni personarum rerumve respectu ita penitus abolitae sint, ut quicquid eo nomine alter adversus alterum prætendere posset, perpetua sit oblivione sepultum.

ARTICVLVS I I I.

I. Iuxta hoc universalis & illimitatae Amnestiae fundamentum, universi & singuli Sacri Romani Imperij Electores, Principes, Status (comprehensam immediatam Imperij Nobilitate) eorumque Vasalli, Subditi, Cives & Incolae, quibus occasione Bohemiae, Germaniaeve motuum, vel foederum hinc inde contractorum ab una vel altera parte aliquid præjudicij aut damni quocunque modo vel prætextu illatum est, tam quoad conditiones & bona feudalia, subfeudalia & allodialia, quam quoad dignitates, immunitates, Iura & privilegia restituti sunt o
ple-

plenariè in eum utrinq; statum in sacris & profanis, quo ante destitutionem gavisi sunt, aut Iure gaudere potuerunt, non obstantibus, sed annullatis quibuscunque interim in contrarium factis mutationibus.

2. Quemadmodum verò tales restitutiones omnes & singulæ intelligendæ sunt, salvis juribus quibuscunque tam directi quàm utilis dominij, in vel circa bona restituenda, sive secularia sive Ecclesiastica, sive restituenti, sive restituendo, sive cuivis tertio competentibus, salvis item litispendentijs desuper in Aula Cæsarea sive in Camera Imperiali; vel alijs Imperij immediatis aut mediatis Dycasterijs vertentibus: ita hæc clausula salvatoria generalis, vel aliæ subsequentes speciales ipsam restitutionem nullatenus impediunt, sed competentia Iura, actiones, exceptiones, & litispendentiæ, post factam, demum restitutionem, coram competenti Iudice examinentur, discutiantur & expediuntur, multo minus hæc reservatio ipsi Amnestiæ universali & illimitatæ quicquam præjudicij afferat, aut etiam ad proscriptiones, confiscationes & eius generis alienationes extendatur, vel Articulis aliter conventis interq; hos Compositioni Gravaminum aliquid deroget. Nam quantum Iuris in bonis Ecclesiasticis huc usque controversis eiusmodi restituti & restituendi sint habituri, patebit infra Articulo de Gravaminum Ecclesiasticorum compositione.

ARTICVLVS I V.

1. Et quamvis ex hac præcedenti regula generali facilè dijudicari possit, qui & quatenus restituendi sint, tamen ad instantiam aliquorum, de quibusdam gravioris momenti causis, prout sequitur specialiter mentionem fieri placuit, ita tamen, ut qui expressè non nominati vel expuncti sunt, propterea pro omissis vel exclusis non habeantur.

2. Ante omnia verò Causam Palatinam Conventus Os nabrugensis & Monasteriensis eò deduxit, ut eâ de re jam diu mota lis dirempta sit modo sequenti,

3. Et

3. Et primo quidem quod attinet Domum Bavaricam, dignitas Electoralis, quam Electores Palatini antehac habuerunt, cum omnibus Regalijs, Officijs, præcedentijs, Insignijs & Iuribus quibuscunque ad hanc dignitatem spectantibus, nullo prorsus excepto; ut & Palatinatus superior totus unà cum Comitatu Cham, cum omnibus eorum appertinentijs, Regalijs ac Iuribus, sicut hactenus, ita & impofterum maneat penes Dominum Maximilianum Comitem Palatinum Rheni, Bavarix Ducem eiusq; Liberos, totamq; lineam Guilhelmianam, quam diu masculi ex ea superstites fuerint.

4. Vicissim Dominus Elector Bavarix pro se, hæredibus ac successoribus suis totaliter renunciat debito tredecim millionum, omniq; prætensionem in Austriam superiorem, & statim à publicata pace omnia Instrumenta de super obtenta, Cæsareæ Maiestati ad cassandum & annullandum extradat.

5. Quod ad Domum Palatinam attinet, Imperator cum Imperio publicæ tranquillitatis causa consentit, ut vigore præsentis Conventionis institutus sit Electoratus Octavus, quo Dominus Carolus Ludovicus Comes Palatinus Rheni eiusq; hæredes & agnati totius lineæ Rudolphinæ, juxta ordinem succedendi in Aurea Bulla expressum, deinceps fruantur; nihil tamen Iuris præter simultaneam Investituram ipsi Domino Carolo Ludovico aut eius successoribus ad ea, quæ cum dignitate Electorali Domino Electori Bavarix, toti q; lineæ Guilhelmianæ attributa sunt, competat.

6. Deinde ut Inferior Palatinatus totus cum omnibus & singulis Ecclesiasticis & secularibus bonis, Iuribusq; & appertinentijs, quibus ante motus Bohemicos Electores Principesq; Palatini gavisi sunt, omnibusq; documentis, regeftis, rationarijs & cæteris actis huc spectantibus eidem plenariè restituantur, cassatis ijs quæ in contrarium acta sunt, idq; auctoritate Cæsarea effectum iri, ut neque Rex Catholicus, neque ullus
 alius

alius, qui exinde aliquid tenet, se huic restitutioni ullo modo opponat.

7. Cùm autem certæ quædam Præfecturæ Stradæ Montanæ antiquitùs ad Electorem Moguntinensem pertinentes anno demum millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio, pro certa pecuniæ summa Palatinis cum pacto perpetuæ reuivitionis impignoratæ fuerint, ideò conventum est, ut hæ Præfecturæ penes modernum Dominum Electorem Moguntinensem, eiusque in Archiepiscopatu Moguntinensi successores permaneant, dummodo pretium pignorationis sponte oblatum infra terminum executioni cõclusæ Pacis præfixum parata pecunia exsolvat, cæterisque ad quæ, juxta tenorem litterarum oppignorationis tenetur, satisfaciat.

8. Electori quoq; Trevirensi tanquam Episcopo Spirensi, Episcopo item Wormatiensi, Iura quæ prætendunt in bona quædam Ecclesiastica intra Palatinatus Inferioris territorium sita, coram competenti Iudice prosequi liberum esto, nisi de his inter utrumque Principem amicè conveniatur.

9. Quod si verò contigerit lineam Guilielmianam masculinam prorsus deficere superstite Palatina, non modo Palatinatus superior, sed etiam dignitas Electoralis, quæ penes Bavariæ Duces fuit, ad eosdem superstites Palatinos interim simultanea investitura gavisuros redeat, Oçtavo tunc Electoratu prorsus expungendo; Ita tamen Palatinatus superior hoc casu ad Palatinos superstites redeat, ut hæredibus allodialibus Electoris Bavariæ actiones & beneficia, quæ ipsis ibidem de Jure competunt, reservata maneant.

10. Pacta quoque gentilitia inter Domum Electoralem Heilderbergensem & Neoburgicam à prioribus Imperatoribus super Electorali successione confirmata, ut & totius lineæ Rudolphinæ Iura quatenus huic dispositioni contraria non sunt, salva rataque maneant.

B

II. Ad-

11. Adhæc si quæ feuda Iuliacensia aperta esse competentia via Iuris evictum fuerit, ea Palatinis evacuentur.

12. Præterea ut dictus Dominus Carolus Ludovicus aliquatenus liberetur onere prospiciendi fratribus de appennagio: Cæsarea Maiestas ordinabit ut dictis suis fratribus quadringenta Imperialium dalerorum millia, intra quadriennium ab initio Anni venturi millesimi sexcentissimi quadragessimi noni numerandum, expendantur, singulisque annis centena millia solvantur, unâ cum annuo censu quinque de centum computatis.

13. Deinde tota Domus Palatina cum omnibus & singulis qui ei quocunque modo addicti sunt aut fuerunt, præcipuè verò Ministri qui ei in hoc Conventu aut aliàs operam suam navârunt, ut & omnes Palatinatus exules, fruantur Amnestia generali supra descripta, pari cum cæteris in ea comprehensis Iure, & hac transactione, singulariter in puncto Gravaminum plenissimè.

14. Vicissim Dominus Carolus Ludovicus cum fratribus Cæsareæ Maiestati obedientiam & fidelitatem sicut cæteri Electores, Principesque Imperij præstet, ac insuper Palatinatui superiori pro se & hæredibus suis, tum ipse, tum eius fratres donec ex linea Guilielmiana hæredes legitimi & masculi superfuerint, renuncient.

15. Cum autem de eiusdem Principis viduæ matri, sororibusque præstando vitalitio & dote cõstituenda mentio iniiceretur, pro benevolo Sacræ Cæsareæ Maiestatis in Domum Palatinam affectu promissum est, dictæ viduæ matri pro vitalitio semel pro semper viginti dalerorum Imperialium millia; singulis autem sororibus dicti Domini Caroli Ludovici, quando nuptum elocatae fuerint, dena dalerorum Imperialium millia, nomine Suæ Maiestatis exsolutum iri. De reliquo verò ipsis idem Princeps Carolus Ludovicus satisfacere tenetur.

16. Comi-

16. Comites in Lainingen & Daxburg sæpeditus Dominus Carolus Ludovicus eiusque Successores in Palatinatu inferiori nulla in re turbet, sed Iure suo à multis retro seculis obtento, & à Cæsaribus confirmato, quietè ac pacificè uti frui permittat.

17. Liberam Imperij Nobilitatem per Franconiam, Sveciam & Tractum Rheni cum districtibus appertinentibus in suo statu immediato inviolatè relinquat.

18. Feuda etiam ab Imperatore in Baronem Gerhardum de Waldenburg dictum *Schenckherm* / Nicolaum Georgium Reigersberg Cancellariũ Moguntinum, & Henricum Brömber Baronem de Rudesheim; Item ab Electore Bavariæ in Baronem Ioannem Adolphum *Wolff* dictum *Metternich* collata, rata maneant; Teneantur tamen eiusmodi Vasalli Domino Carolo Ludovico, velut Domino directo eiusque Successoribus iuramentum fidelitatis præstare, atque ab eodem feudorum suorum renovationem petere.

19. Augustanæ Confessionis consortibus, qui in possessione templorum fuerant, interque eos Civibus & Incolis Oppenheimensibus servetur status Ecclesiasticus Anni millesimi sexcentissimi vicesimi quarti, cæterisque id desideraturis Augustanæ Confessionis exercitium tam publicè in templis ad statas horas, quam privatim in ædibus proprijs aut alienis ei rei destinatis, per suos aut vicinos Verbi Divini ministros peragere liberum esto.

20. Princeps Ludovicus Philippus Comes Palatinus Rheni, recuperet omnes ditiones, dignitates & jura, in sacris & profanis, quæ ipsi à maioribus ex successione & divisione ante tumultus bellicos obvenerunt.

21. Princeps Fridericus Comes Palatinus Rheni, quartã partem vectigalis Wilzbacensis, Cœnobium quoque Hornbach cum pertinentijs, & quicquid Iuris parens eius ante hac

ibidem habuit ac possedit, recipiat ac respectivè retineat.

22. Princeps Leopoldus Ludovicus Comes Palatinus Rheni, restituatur penitus in Comitatum Veldenz ad Mosellam, tam in Ecclesiasticis quàm Politicis contra omnia hæcenus attentata, in eum quo Anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto ipsius parens fuit, statum.

23. Controversia quæ vertitur inter Episcopos respectivè Bambergensem & Herbipolensem ac Marchiones Brandenburgicos Culmbachi & Onolzbachi de Castro, Oppido, Præfectura & Monasterio Kitzingen in Franconia ad Moenum, aut amicabili compositione aut summario Iuris processu terminetur intra biennium, sub pœna perdendæ prætensionis imponenda tergiverfanti; Interim dictis Dominis Marchionibus restituatur nihilominus fortalitium Wilzburg in eum statum qui tẽpore traditionis descriptus fuit ex Cõventione & promisso.

24. Domus Württembergica maneat quietè in recuperata possessione Dynastiarum Weinsberg, Neustatt & Meckmühl, restituatur etiam in omnia & singula secularia atque Ecclesiastica bona & Iura ante hos motus ubicunque possessa, interquæ illa specialiter in Dynastias Blaubeuren, Achalm & Stauffen cum pertinentijs & sub prætextu pertinentium ad eas occupatis bonis, cum primis Civitate & Territorio Göppingensi atquẽ pagus Pflumeren, redditibus Vniversitati Tübingeri pie fundatis: recipiat etiam Dynastias Heidenheimb & Oberkirch, itemquæ Civitates Balingen, Tuttlingen, Ebingen & Rosenfeld, nec non Arcem & Pagum Neidlingen cum pertinentijs, tum Hohentveil, HohenAsperg, Hohen Aurach, Hohen Tübingen, Albeck, Hornberg, Schiltach cum Civitate Schorndorff; restitutio etiam fiat in Ecclesias Collegiatas Stutgard, Tübingen, Herrenberg, Göppingen, Backnang, nec non in Abbacias, Præposituras atque Monasteria Bebenhausen, Maulbrunn, Anhausen, Lorch, Adelberg, Denckendorff, Hirschau, Blaubeuren, Herprechtingen, Murhard, Alperfbach,

bach, Königsbrun, Herrenalb Divi Georgij, Reichenbach, Fullingen & Lichtenstern five Marien-Cron & similia cum omnibus documentis ablatis, salvis tamen & reservatis Domus Austriacæ, nec non Württembergicæ in supradictas Dynastias Blaubeuren, Achalm, & Stauffen prætensis Iuribus, actionibus, exceptionibus & remedijs atque beneficijs Iuris quibuscunque.

25. Principes quoque Württembergici lineæ Montbelgardensis restituantur in omnes suas ditiones in Alsacia vel ubicunque sitas, & nominatim in duo feuda Burgundica Clerval & Passavant, & ab utraque parte redintegrentur in eum statum, Iura, prærogativas ac in specie ad eam immedietatem erga Romanum Imperium, qua ante initium horum bellorū gavisi sunt, & qua cæteri Imperij Principes ac Status gaudent vel gaudere debent.

26. De causa Badensi hoc modo conventum est: Fridericus Marchio Badensis & Hochbergensis eiusque filij & hæredes cum omnibus qui iisdem quocunque modo infervierunt, aut adhuc dum inferviunt, cuiuscunque nominis aut conditionis sint, gaudeant & fruantur supra, Articulo secundo & tertio, descripta Amnestia cum omnibus suis clausulis & beneficijs, eiusque vigore restituantur plenissimè in eum statum, in sacris & profanis, in quo ante exortos Bohemiæ motus fuit Dominus Georgius Fridericus Marchio Badensis & Hochbergensis, quo ad Marchionatum Inferiorem Badensem, qui vulgo sub appellatione Baden Durlach venit, Itemque quoad Marchionatum Hochbergensem, tum etiam quoad ditiones Röttalen Badenweiler & Sausenberg, non obstantibus sed annullatis quibuscunque interim in contrarium factis mutationibus. Deinde restituantur Marchioni Friderico præfecturæ Stein, & Renchingen absq; onere æris alieni interea temporis à Marchione Guilielmo contracti, ratione fructuū, interesse aut sumptuum per transactionem Ettlingæ Anno

Domini millesimo sexcentesimo vicesimo nono initam dicto Guilielmo Marchioni Badensi cessæ, cum omnibus Iuribus, documentis literarijs, alijsque pertinentijs, ita ut tota illa actio sumptuum ac fructuum perceptorum & percipiendorum cū omni damno & interesse à tempore primæ occupationis numerādo sublata & penitus extincta sit. Annua quoq; pensitatio ex Marchionatu Inferiori, Marchionatui superiori pendi solita virtute præsentium penitus sublata, annullata & annihilata sit, nec eo nomine quicquam vel de præterito vel de futuro imposterum unquam prætendatur vel exigatur. Alternetur etiam imposterum inter utramq; lineam Badensem, Inferioris scilicet & superioris Marchionatus Badensis præcedentia & sessio in Comitijs & Circuli Svevici alijsque universalibus vel particularibus Imperij aut quibuscunq; Conventibus; pronunc tamen eadem præcedentia penes Marchionē Fridericū dum superstes erit, permanente. De Baronatu Hohengerolzeck convētum est, ut si Domina Principissa Badensis præsentia sua Iura in dicto Baronatu documētis Authenticis sufficēter probaverit, restitutio statim post latam desuper sentētiā fiat, cum omni causa omniq; Iure vigore documentorum competenti; Cognitio autem hæc finiatur à die publicatæ Pacis infra biennium. Nullæ denique actiones, transactiones vel exceptiones, generales vel speciales clausulæ in hoc Instrumento Pacis compræhensæ (quibus omnibus per expressum & in perpetuum vigore hujus derogatum sit) ab una vel altera parte ullo unquam tempore contra hanc specialem Conventionem allegentur vel admittantur.

27. Dux de Croy gaudeat effectu generalis Amnestiæ, neque protectio Regis Christianissimi sit ei fraudi, dignitatis, privilegiorum, honorum, bonorum aut ullo alio respectu: quietè quoq; possideat eam Domini Vinstingen partē quam majores sui possederunt, pro ut nunc à Domina matre sua dotaltij nomine possidetur, Iuribus Imperij quoad dictum Dominium.

nium Vinstingen in eo statu, quo fuerunt ante hos motus, salvis permanentibus.

28. Quod controversiam Nassau, Siegen, contra Nassau Siegen attinet, cum res hæc per Commissionē Cæsaream Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio ad amicabilem cōpositionem sit remissa, reassumatur eiusmodi cōmissio & totalis vel amicabili compositione, vel Iuridica sententia coram competenti Iudice decidatur, Comite Ioanne Mauricio de Nassau eiusque fratribus absq; ulla turbatione, pro suis² quotis duntaxat, in apprehensa possessione manentibus.

29. Comitibus Nassau Saræpontanis restituantur omnes eorum Comitatus, Dynastiæ, territoria, homines & bona Ecclesiastica & secularia, feudalia & allodialia, nominatim verò Comitatus Saræpontanus & Sarverdanus integri, cum omni causa, ut & fortalitium Homburg cum tormentis bellicis, mobilibusque ibi repertis, salvis utrinque respectivè tam ratione Anno millesimo sexcentesimo vicesimo nono, septimo Iulij per sententiam adjudicatorum in revisorio, quam alijs, etiam de illatis damnis, competentibus Iuribus, actionibus, exceptionibus & beneficijs Iuris juxta leges Imperij determinandis², nisi partes potius ament amica transactione rem componi, salvo etiam Iure, quod Comitibus de Lainingen Daxburg in dicto Comitatu Sarverdano competere potest.

30. Domus Hanoica restituatur in Præfecturas Bobenhausen, Bischoffsheim am Steeg & Wilstatt.

31. Ioannes Albertus Comes Solmensis in quadrantem Oppidi Buzbacensis & quatuor pagos adjacentes restituatur.

32. Itemque restituatur Domus Solms Hohensolms in omnia bona & Iura sibi Anno millesimo sexcentesimo trigésimo septimo adempta, non obstante transactione desuper cum Domino Georgio Landgravio Hassiæ postea facta.

33. Comites de Isenburg gaudeant Amnestia generali supra
Arti-

Articulo secundo & tertio descripta, salvis tamen Iuribus Domino Georgio Landgravio Hassiæ vel cuivis tertio contra eosdem, ut & contra Comites de Hohensolms competentibus.

34. Rheingravij in suas Præfecturas Troneck & wildenburg, itemq; Dynastiam Mörchingen cum pertinentijs & cætera omnia Iura à vicinis usurpata restituantur.

35. Vidua Domini Ernesti Comitis Seinensis restituatur in eam possessionem Arcis, Oppidi & Præfecturæ Hachenburg cum pertinentijs, ut & pagi Bendorff in qua fuit ante destitutionem, salvo tamen Iure cuiusvis.

36. Castrum & Comitatus Falckenstein restituatur ei cui de Iure competit, Quicquid etiam Iuris Comitibus de Rasseburg cognominatis Leyvenhaubt in Præfecturam Brezenheim feudum Archiepiscopatus Coloniensis; nec non Baronatum Reipolzkirch in districtu Hunzruck sita competit, id eis cum omnibus Iuribus & appertinentijs salvum sit.

37. Restituatur etiam Domus Waldeck in possessionem vel quasi omnium Iurium in Dynastiâ Didinghausen & pagis Nodernau, Liechtenscheid, Defeld & Nieder Schleidern, prout illis Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto gavitata est

38. Ioachimus Ernestus Comes Oettingensis in omnia Ecclesiastica & secularia, quæ pater ipsius Ludovicus Eberhardus ante hos motus possidebat, restituatur.

39. Item Domus Hohenloica in omnia ipsi ablata præcipuè Dynastiam Weichersheim, itemq; in Coenobium Schefflersheim absque omni exceptione, imprimis retentionis, restituatur.

40. Fridericus Ludovicus Comes de Lövvenstein & Wertheim in omnes suos Comitatus & Dynastias quæ tempore huius belli sequestratæ, confiscatæ alijsq; cessæ fuerunt, in Politicis & Ecclesiasticis restituatur.

41. Ferdi-

41. Ferdinandus Carolus Comes de Lövvenstein & Wertheim in omne id quod defunctis eius agnatis Georgio Ludovico, & Ioanni Casimiro sequestratum, confiscatum alijsque cessum est, in politicis & Ecclesiasticis, restituatur; salvis tamen ijs bonis & Iuribus, quæ Mariæ Christianæ filiaë dicti Georgij Ludovici de Lövvenstein ex hæreditate paterna & materna competunt, in quæ plenariè restituatur. Pariter etiam vidua Ioannis Casimiri de Lovvenstein in sua bona dotalitia & hypothecata, reservato Iure, si quod in supradicta competit Comiti Friderico Ludovico, vel amicabili compositione, vel legitimo processu prosequendo.

42. Domus Erbacensis, in primis Comitis Georgij Alberti hæredes in Castrum Breubergicum omniaque eius Iura, ipsis cum Domino Comite Lovvensteinensi communia, tam quoad præsidium eiusdemque directionem, quam cætera civilia jura restituantur.

43. Vidua & hæredes Comitis à Brandenstein restituantur in omnia ex causa belli adempta bona & jura.

44. Baro Paulus Kevenhüller cum nepotibus ex fratre, hæredes Cancellarij Löffleri, Marci Conradi à Rhelingen liberi & hæredes; Itē Hieronymus à Rhelingen unà cum uxore, nec non Marcus Antonius à Rhelingen quisque in omnia sibi per confiscationem adempta, plenariè restituti sunt.

45. Contractus, permutationes, transactiones, obligationes, & instrumenta debiti, vi metuvè, seu statibus, seu subditis illicitè exorta, prout in specie queruntur Spira, Weissenburgum ad Rhenum, Landavia, Reidlinga, Heilbrunna, aliq̄ue, ut & redemptæ cessæque actiones, abolitæ atque ita annullatæ sunt, ut ullum iudicium actionemvè eo nomine intentare minimè liceat, quod si verò debitores Instrumenti crediti vi metuvè creditoribus extorserint, ea omnia restituantur, actionibus desuper salvis.

C

46. Debita

46. Debita sive Emptionis venditionis, annuorum redituum, sive alio nomine vocentur, si ab una alteravè belligerantium parte in odium Creditorum violenter extorta sint, contra debitores veram violentiam & realem solutionem, intercessisse allegantes & se ad probandum offerentes, nulli processus executivi decernantur, nisi his exceptionibus prævia plenaria causæ cognitione decisus. Processu desuper instituto à pacis publicatione infra biennium finiendo sub pœna perpetui silentij contumacibus debitoribus imponenda. Processus autem hæctenus eo nomine contra ipsos decreti unà cum transactionibus & promissionibus; pro futura creditorum restitutione factis, collantur & enerventur; salvis tamen ijs pecuniarum summis, quæ flagrante bello pro alijs ad avertenda majora eorum pericula & damna bono animo & intentione erogatae sunt.

47. Sententiæ tempore belli de rebus merè secularibus pronuntiatae, nisi processus vitium & defectus manifestè pateat, vel in continenti demonstrari possit, non quidem omnino sint nullæ, ab effectu tamen rei judicatae suspendantur, donec acta judicialia (si alterutra pars intra semestre ab inita Pace spatium petiverit revisionem) in Iudicio competenti modo ordinario vel extraordinario in Imperio usitato revideantur & æquabili jure ponderentur, atque ita dictæ sententiæ vel confirmentur vel emendentur, vel si nulliter latae sint, planè rescindantur.

48. Si quæ etiam feuda regalia vel privata ab anno millesimo sexcentesimo decimo octavo non fuerant renovata, nec interim eorum nomine præstita servitia, nemini id fraudi esto, sed tempus repetendæ Investituræ à die factæ Pacis cedere incipiat.

49. Tandem omnes & singuli tam bellici Officiales militesq; quàm Cõsiliarij & Ministri cogati Civiles & Ecclesiastici, quocunque

cunq̄ue nomine aut conditione censentur, qui uni alterivè parti earundemvè foederatis aut adhærentibus, cogâ vel sago militârunt, à summo ad infimum, ab infimo ad summum absque ullo discrimine vel exceptione, cum uxoribus, liberis, hæredibus, successoribus, servitoribus, quò ad personas & bona in eum vitæ, famæ, honoris, conscientiæ, libertatis Iurium & privilegiorum statum, quo ante dictos motus gavisi sunt, aut jure gaudere potuerunt, utrinq; restituti sunt, nec eorum personis aut bonis ullum creator præiudicium, ullavè actio vel accusatio intentator, multo minus ulla poena, damnumvè quocunque prætextu irrogator. Et hæc quidem omnia quo ad illos, qui Cæsareæ Majestatis & Domus Austriacæ subditi & vasalli non sunt, plenissimum effectum habeant.

50. Qui verò Subditi & Vasalli hæreditarij Imperatoris & Domus Austriacæ sunt, eadem gaudeant Amnestiâ, quoad personas, vitam, famam & honores, habeantq; securum reditum in pristinam patriam, ita tamen ut se teneantur accommodare legibus patrijs Regnorum & Provinciarum.

51. Quantum autè eorumdem bona concernit, si ea antequam in Coronæ Sveciæ Galliæve partes transierunt, confiscatione aut alio modo amissa fuere, Et si Plenipotentiarj Svecici diu multumq; institerant, ut ijs etiam illa restituerentur; tamen cum Sacræ Cæs. Maiest. hac in re ab alijs nihil præscribi, nec ob Cæsareanorum constantem contradictionem aliter transigi potuerit, Ordinibusq; Imperij ea propter bellum continuare è re Imperij non fuerit visum, porrò quoq; amissa sunt, ac modernis possessoribus permanento.

52. Illa verò bona, quæ ipsis post eam ob causam, quod pro Svecis, aut Gallis contra Cæsarem, Domumque Austriacam arma sumpserunt, erepta sunt, ijsdem qualia nunc sunt, absq; refusione tamen sumptuum & fructuum perceptorum, aut damni dati, restituantur.

53. De cœtero in Bohemia, alijsq̄ue quibuscunq̄; provin-
cijs hæreditarijs Imperatoris, Augustanæ Confessioni addi-
ctis subditis vel creditoribus, eorumvè hæredibus, pro priva-
tis suis prætensionibus, si quas habent, & earum nomine
actiones intenderint, aut profecuti fuerint, Ius & iustitia æquè
ac Catholicis citra respectum administretur.

54. A dicta tamen universali restitutione excepta sunt,
quæ restitui vel redhiberi nequeunt, mobilia & se moventia,
fructus percepti, authoritate belligerantium partium inter-
versa, itemq̄ue tam destructa, quàm publicæ securitatis causa
in alios usus conversa ædificia, publica & privata, sacra & pro-
fana; nec non deposita publica vel privata hostilitatis intuitu
confiscata, legitimè vendita, spontè donata.

55. Quia verò etiam causa Iuliacensis successionis inter In-
teressatos, nisi præveniatur, magnas aliquando turbas in Im-
perio excitare posset, ideò conventum est, ut ea quoque Pace
confectâ ordinario processu, coram Cæsarea Majestate vel
amicabili compositione, vel alio legitimo modo sine mora
dirimatur.

ARTICVLVS V.

Cum autem præsentis bello magnam partem, Gravamina,
quæ inter utriusq̄ue Religionis Electores, Principes & status
Imperij vertebantur, causam & occasionem dederint, de ijs
prout sequitur, conventum & transactum est.

§. I. v. I. Transactio Año millesimo quingētesimo quin-
quagesimo secundo Passavij inita, & hanc anno millesimo
quingētesimo quinquagesimo quinto secuta Pax Religionis,
prout ea Anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto
Augustæ Vindelicorum, & post in diversis Sacri Romani Im-
perij Comitijis universalibus confirmata fuit, in omnibus suis
capitulis, unanimi Imperatoris, Electorum, Principum &
Statuum utriusq̄; Religionis consensu in itisac conclusis, rata
habea-

habeatur, sancteque & inviolabiliter servetur. Quæ verò de nonnullis in ea Articulis cōtroversis, hac Transactione communi partium placito statuta sunt, ea pro perpetua diætæ Pacis declaratione, tam in Iudicijs, quàm alibi observanda habebuntur, donec per Dei gratiam de Religione ipsa convenit, non attentâ cujusvis seu Ecclesiastici seu politici, intra vel extra Imperium, quocunq̄ tempore interposita contradictione vel protestatione, quæ omnes inanes & nihili vigore horum declarantur. 2. In reliquis omnibus autem inter utriusq̄ Religionis Electores, Principes, Status omnes & singulos sit æqualitas exacta, mutuaq̄, quatenus formæ Reipublicæ, Constitutionibus Imperij & præsentî Conventioni conformis est, ita ut quod uni parti justum est, alteri quoque sit justum, violentiâ omni & viâ facti, ut aliàs, ita & hic inter utramq̄ partem perpetuò prohibita.

§. 2. v. 1. Terminus à quo restitutionis in Ecclesiasticis, & quæ intuitu eorum in Politicis mutata sunt, sit dies prima Januarij anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti: Fiat itaq̄; restitutio omnium Electorum, Principum & Statuum utriusq̄ Religionis, compræhensa libera Imperij Nobilitate, ut & Communitatibus & pagis immediatis plenariè & purè, cassatis omnibus interim in istiusmodi causis latis, publicatis & institutis sententijs, decretis, transactionibus, pactis seu deditijs, seu alijs, & executionibus, reductione ad statum dicti anni dieiq̄; in omnibus facta. 2. Civitates, Augusta Vindelicorum, Dunckelspühla, Biberacū, & Ravenspurgum retineant bona, Iura & exercitium Religionis dicti anni dieiq̄; sed ratione dignitatum Senatoriarum aliorumq̄; munerum publicorum, sit inter utriq̄; Religioni addictos æqualitas idemq̄; numerus. 3. In specie autem quoad Civitatem Augustam sint septem Senatores Consilij Secretioris ex familijs Patritijs delecti, ex his desumpti Reipublicæ Præsides duo,

vulgò *Stattpflegger* dicti, unus sit Catholicus, alter Augustanæ Confessionis. Ex reliquis quinque, tres Catholicæ Religioni, & duo Augustanæ Confessionis addicti, Senatores reliqui, Senatus, ut vocant minoris, nec non Syndici, Assessores Iudicij Urbani, alijsque Officiales omnes sint æquali numero utriusque Religionis. 4. *Quæstores* rei nummariæ sint tres, quorum duo unius, tertius diversæ religionis, ita quidem, ut primo anno duo sint Catholici, unus verò Augustanæ Confessionis; altero, duo Augustanæ Confessionis & tertius Catholicus, & sic deinceps alternando singulis annis. 5. *Præfecti* rei tormentariæ itidem tres parique annua alternatione. Idem etiam circa curam collectarum, annonæ, ædilicij muneris, & si quæ alia sunt officia, quæ tribus committuntur, obtineat: Ita quidem, ut si uno anno, duo officia (veluti *Quæstura* & cura annonæ vel ædilicij muneris) penes duos Catholicos & unum Augustanæ Confessionis sint, eodem anno duo alia officia (veluti præfectura rei tormentariæ & collectarum) duobus ex Augustana Confessione & uni Catholico committantur; sequenti autem anno circa hæc officia duobus Catholicis, duo Augustanæ Confessionis addicti, & uni Catholico, unus Augustanæ Confessionis surrogetur. Munera, quæ uni soli committi solita sunt, pro qualitate rei vel uno vel pluribus annis inter Catholicos & Augustanæ Confessionis Cives alternentur; eo quidem modo ut de officijs quæ tribus personis committuntur, nunc dictum. 6. Templorum tamen & Scholarum cuique parti suarum cura integra referretur. Ij autem Catholici qui nunc tempore hujus pacificationis in Magistratu & Officijs præter numerum supra conventum supersunt, pristino quidem per omnia honore commodoque fruantur. Veruntamen usque dum eorum loca vel morte vel abdicatione vacaverint, vel domi se contineant vel si senatui quandoque interesse velint, voto tamen careant.

7. Neu-

7. Neutra verò pars suæ Religioni adhærentium potentia ad deprimendam alteram abutatur, aut majorem numerum, directè vel indirectè ad dignitates Præsidiū, senatorum, aliorumq; publicorum munerum aggregare præsumat, sed quidquid ejus quodocunque & quomodocunque tentatum fuerit, irritum esto. Proinde non solùm hæc dispositio quotannis, quando de novorum Senatorum aliorumq; officialium in demortuorum locum surrogatione agitur, publicè prælegitur; sed etiam Præsidis seu Duūm viri Secretiorum reliquorumque Senatorum, Præfeetorum, Syndicorum, Iudicum, aliorumq; officialium Catholicorum electio & nunc & post-hac sit penes ipsos Catholicos, Augustanæ verò Confessioni addictorum, penes eosdem, & defuncto Catholico alius Catholicus, pariterque Augustanæ Confessioni addicto eidem addictus surrogetur. 8. Pluralitas autem votorum in causis religionem sive directè sive indirectè concernentibus, nequaquam attendatur, neq; illa Augustanæ Confessioni addictis Civibus ejus loci magis quàm Augustanæ Confessionis, Electoribus, Principibus & Statibus in Imperio Romano præjudicet. Quòd si Catholici pluralitate votorum in his vel alijs quibusvis negotijs in præjudicium Augustanæ Confessioni addictorum abutantur, reservatum his ipsis esto vigore hujus Transactionis ad introducendam alternationem quinti Senatoris secretioris, aliaque legitima remedia provocare. 9. De cætero Pax Religiosa, itemque ordinatio Carolina de Electione Magistratum, nec non transactiones de annis 1584. & 1591. (quatenus huic dispositioni directè vel per indirectum non repugnant) salvæ & inviolatæ per omnia maneant. 10. Deinde Dunckelspühlæ, Biberaci & Ravenspurgi duo sint Consules, Catholicus unus, alter Augustanæ Confessionis, quatuor secretioris consilij, æquali numero utriusque Religionis, Eadè etiam æqualitas circa Senatum, Iudicium Urbanum,

num, præfecturam ærarij, ut & alia omnia officia, dignitates ac munera publica observetur. Quoad Præturā Iudicij verò, Syndicatum & Secretarios Senatus & Iudicij, nec non quoad alia hujusmodi officia quæ uni tantum personæ committuntur, alternatio perpetuò observetur, ita, ut demortuo Catholico semper Augustanæ Confessionis addictus & vice versa succedat. Quantum ad modum Electionis & votorum pluralitatem, nec non curam Templorum ac Scholarum, itemq; anniversariam prælectionē hujus dispositionis attinet, idem quod de Augusta dictum est, observetur. II. Quod ad Civitatem Donavverdam attinet, si in proximè venturis Comitijis Universalibus in pristinam libertatem restituenda esse judicabitur ab Imperij Statibus, eodem gaudeat Iure in Ecclesiasticis & Politicis, quo cæteræ Imperij liberæ Civitates vigore hujus transactionis gaudent, salvis tamen quoad hanc Civitatem eorum quorum interest, juribus. 12. Terminus autem Anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti nullum præjudicium creare debet ijs, qui ex capite Amnestiæ aut aliunde restituendi veniunt.

§. 3. v. I. Bona Ecclesiastica inmediate quod attinet, sive sint Archiepiscopatus, Episcopatus, Prælaturæ, Abbatia, Balivia, Præposituræ, Commendæ, sive liberæ foundationes seculares, aut alia unâ cum redditibus, pensionibus alijsq; quocunq; nomine signatis seu in Urbibus seu ruri sitis, ea seu Catholici, seu Augustanæ Cōfessionis status die prima Januarij Anni millesimi sexcētesimi vicesimi quarti possederint, omnia & singula nullo planè excepto, ejus religionis cōsortes, qui dicto tēpore in reali eorū possessione fuerunt, usq; dum de Religionis diffidijs per Dei gratiam conventū fuerit, tranquillè & imperturbatè possideant, neutriq; parti liceat alteri seu in Iudicio, seu extra, negociū facessere, multò min⁹ turbas aut impedimētum aliquod inferre; Si verò, quod Deus prohibeat, de Religio-
nis

nis diffidijs amicabiliter conveniri non possit, nihilominus hæc conventio perpetua sit & pax semper duratura. 2. Si igitur Catholicus Archiepiscopus, Episcopus, Prælatus, aut Augustanæ Confessioni addictus in Archiepiscopum, Episcopum, Prælatum electus vel postulatus, solus aut unâ cum Capicularibus seu singulis, seu universis, aut etiam alij Ecclesiastici Religionem Imposterum mutarint; excidant illi statim suo jure, honore tamen famaque illibatis, fructusque & redditus citra moram & exceptionem cedant, Capituloq; aut cui id de jure competit, integrum sit aliam personam Religioni ei, ad quam beneficium istud vigore hujustransactionis pertinet, addictam, eligere aut postulare, relictis tamen Archiepiscopo, Episcopo. Prælato, &c. decedenti fructibus & redditibus interea perceptis & consumptis. 3. Si ergò Status seu Catholici, seu Augustanæ Confessioni addicti Archiepiscopatus, Episcopatus, beneficijs aut præbendis suis immediatis à die prima Januarij Anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti judicialiter aut extrajudicialiter exciderint, aut quocunque modo turbati fuerint, vigore harum illicò tam in Ecclesiasticis quàm Politicis omnibus novationibus abolitis restituantur, ita quidem, ut quæcunq; bona Ecclesiastica immediata die prima Januarij Anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti Catholico Præsule regebantur, Catholicum caput recipiant, & vicissim quæ dicto Anno, dieque Aug. Confes. addicti possidebant, retineant etiam in posterum, remissis tamen, quæ una pars contra alteram prætendere posset, perceptis interea fructibus, damnis & expensis.

§. 4. v. i. In omnibus Archiepiscopatus, Episcopatus, & reliquis foundationibus immediatis, Iura eligendi & postulandi juxta cujusque loci consuetudines & statuta antiqua, illibata maneat, quatenus illa Imperij constitutionibus, Transactioni Passaviensi, Paci religiosæ, & imprimis huic declara-

D

tioni

tioni & transactioni sunt conformia & intuitu Archi Episcopatum & Episcopatuū Aug. Confes. addictis permanentium ea nihil in se cōtineant illi Confessioni adversum, sicut etiam pariter in Episcopatibus & Ecclesijs, in quibus Catholicis & Aug. Confes. ordinibus mixta jura admittuntur, statutis antiquis nihil de novo admisceatur, quod Catholicorum vel Aug. Confes. addictorum conscientiam & causam pro cujusque parte lædere, eorumvè Ius imminuere possit. 2. Postulati verò seu Electi, in Capitulationibus suis spondeant, se susceptos Ecclesiasticos Principatus, dignitates & beneficia nequaquam hæreditario jure possessuros, aut id acturos ut hæreditaria fiant, sed libera sit ubique capitulo, & quibus id præterea pariter cum capitulo pro more competit, tam Electio & postulatio, quàm sede vacante administratio & Iurium Episcopatum exercitium: operaque detur, ne Nobiles, Patricij, gradibus Academicis insigniti, aliæque personæ idoneæ, ubi id foundationibus non adversatur, excludantur, sed ut potius in ijs conserventur.

§. 5. v. 1. Ubi Sacra Cæsarea Majestas jus primariarū precum exercuit, exercent etiam imposterum, dummodo decedente Aug. Confes. addito in ejus Religionis Episcopatibus, Augustanæ Confes. additus ad normam statutorum & observantiæ idoneus precibus fruatur. In mixtis verò ex utraque religione seu Episcopatibus, seu alijs locis immediatis, precibus primarijs præsentatus non gaudeat, nisi beneficium vacans Religionis consors possederit. 2. Si quid annatarum, Iurium Pallij, confirmationum, Mensium Papalium & hujusmodi jurium & reservationum nomine in bonis statuum Augustanæ Confessionis Ecclesiasticis immediatis à quocunque quandocunq; aut quomodocunq; prætendatur, id validitate & executione à brachio seculari impertienda careat. 3. In quorum autem Ecclesiasticorum bonorum immediatorum
Capi-

Capitulis utriusq; Religionis Capitulares & Canonici vigore præfati termini certo utrinque numero admittuntur, mensq; Papales id temporis in usu fuerunt, porrò quoque, si decedentes Capitulares & Canonici ex numero Catholicorum definito fuerint, obtineant, atq; executioni, casu eveniente, mandentur; modò Papalis provisio Capitulis immediate è Curia Romana & tempore legitimo insinuetur.

§. 6. v.1. Electi aut Postulati in ArchiEpiscopos, Episcopos aut Prælatos Augustanæ Confessione addicti, à Sacra Cæsarea Majestate, postquam intra annum Electionis aut Postulationis suæ fidem fecerint, & juramenta regalibus sveta feudis præstiterint, absque ulla exceptione investiantur, utraq; taxæ ordinariæ summam, insuper ejusdem dimidium pro infeudatione pendant, iidem, aut, sede vacante, Capitula, & quibus administratio cum ijs conjunctim competit, ad universales æquè, ac particulares deputationum, visitationum, revisionum, aliosq; conventus Imperiales, literis solitis evocentur, & suffragij jure fruantur, prout quisque statuum ante Religionis dissidia eorum Iurium particeps fuit. Quæ verò & quot personæ ad ejusmodi conventus mitti debeant, de eo Præsulibus cum Capitulis & conventualibus statuere liberum esto. 2. De titulis Principum Ecclesiasticorum ex Augustana Confessione ita convênit, ut, absque tamen præjudicio status & dignitatis, titulis Electorum aut Postulatorum in ArchiEpiscopum, Episcopum, Abbatem, Præpositum insigniantur. Sessionem autem in scamno inter Ecclesiasticos & seculares intermedio & transverso capiant, quibus à latere assideant in conventu omnium trium Imperij Collegiorū directorum Cancellariæ Mogutinensis nomine Domini ArchiEpiscopi actorum Comitialiū generali directione fungens, & post ipsum directores Collegij Principum: Idemq; observetur in Senatu Principū collegialiter congregato, à solis istius Collegij actorum directoribus.

§. 7. v. i. Quot Capitulares aut Canonici die prima Ianuarij Anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto uspiam vel Augustanæ Confessionis vel Catholici fuerunt, totidē illic ex utraq; religione erunt semper, nec decedentibus nisi ejusdem Religionis Consortes surrogentur. Si verò alicubi jam plures Catholici vel Augustanæ Confessionis Capitulares aut Canonici beneficia possident, quam anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, ij quidem supernumerarij beneficia & præbendas ad vitam retineant, mortuis verò, tam diu Catholicis Augustanæ Confessionis addicti, & his Catholici succedant, donec redintegratus fuerit utriusque Religionis Capitularium & Canoniorum numerus, qui die prima Ianuarij anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto erat. Exercitium vero Religionis in mixtis Episcopatibus ita restituatur, vbi & quatenus id Anno 1624. palàm receptum permissumq; fuit, neque suprascriptis omnibus vel eligendo vel præsentando aliterve quicquam detrimenti creetur.

§. 8: v. i. Qui Archiepiscopatus, Episcopatus & aliæ fundationes atque bona Ecclesiastica immediata vel mediata in satisfactionem Regiæ Majestatis Regniq; Sueciæ aut æquivalentem recompensationem, indemnitatemq; suorum fœderatorum, amicorum & interessatorum concesserunt, peculiaribus suis conventionibus infra contentis, per omnia relinquuntur. In omnibus verò ijs quæ ibi non continentur, & inter hæc quoad §. Ius Diocesanicum 16. infra positum, constitutionibus Imperij & huic Transactioni subiecta manent.

§. 9. v. i. Quæcunq; Monasteria, Collegia, Ballivias, Cōmendas, Templi, fundationes, scholas, hospitalia, aliavè bona Ecclesiastica mediata, ut & eorum redditus, Iuraq; quocunque ea nomine appellata fuerint, Augustanæ Confessionis Electores, Principes, Status, Anno millesimo sexcentesimo vicesimo quarto, die prima Ianuarij possederunt, eadem omnia
& fin-

& singula sive retenta semper, sive restituta, sive vigore hujus transactionis restituenda, iidem possideant, donec controversiæ Religionis amicabili partium compositione universali definiantur, non attentis exceptionibus sive ante; sive post transactionem Passaviensem aut Pacem Religiosam reformatam & occupata, aut quod non de vel in territorio Augustanæ Confessionis statuum, vel exempta, vel alijs statibus jure suffraganeatus, Diaconatus, aliavè quavis ratione obligata fuisse dicuntur, unicum solumq; hujus transactionis, restitutionis, observantiæq; futuræ fundamentum sit, die prima Januarij anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto habita possessio, irritis prorsus exceptionibus quæ ex introducto alicubi locorum exercitio intermistico vel anterioribus aut secutis pactis generalibus aut specialibus transactionibus vel litibus motis, causisvè decisis, vel etiam decretis, mandatis, rescriptis, paritorijs, reversalibus, litispendentijs vel alijs quibuscunq; prætextibus & rationibus desumi possent. Vbi igitur supradictorum omnium bonorum, eorundem pertinentium, fructuumvè Augustanæ Confessionis statibus aliquid quovis modo aut prætextu sive judicialiter sive extrajudicialiter à dicto tempore interversum, aut ademptum est; omnino absque mora, & indistinctè (interq; illa specialiter etiam Monasteria, fundationes atque bona Ecclesiastica omnia & singula à Principe Württembergico anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto possessa) cum suis pertinentijs, redditibus & accessionibus ubicunque sitis, unà cum amotis documentis in priorem statum restituantur. Nec Augustanæ Confessionis addicti posthac in habita vel recuperata possessione ullo modo turbentur, sed ab omni persecutione juris & facti perpetuò tuti sint, donec controversiæ Religionis compositæ fuerint. 2. Omnia quoq; Monasteria fundationes & sodalitia mediata, quæ die prima Januarij, Anno millesimo sexcentesimo

tesimo vigesimo quarto Catholici realiter possederunt; possideant & ipsi similiter, ut ut in Augustanæ Confessionis staruū territorijs & ditionibus ea sita sint; non tamen in alios religiosorum ordines, quàm quorū regulis primitus dicata sunt, commutentur: nisi talium religiosorum ordo planè intercederit; Tunc enim Magistratui Catholicorum liberum esto ex alio in Germania ante dissidia Religionis exorta usitato ordine novos Religiosos substituere. 3. In quibuscunq; verò foundationibus, Ecclesijs, Collegiatis, Monasterijs hospitalibus ejusmodi mediatis, Catholici & Augustanæ Confessionis addicti promiscuè vixerunt, vivant etiam posthac promiscuè, numero prorsus eodem, qui die prima Januarij anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto ibidem repertus fuit: publicum etiam Religionis exercitium idè maneat, quod quovis in loco dicto anno dieq; usitatum fuit absq; unius vel alterius partis impedimento. In quibuscunq; etiam foundationibus mediatis anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto die prima Januarij Sacra Cæsarea Majestas primarias preces exercuit, exerceat eas & imposterum, ad modū circa bona immediata superius explicatum. Idem planè hic observetur de mensibus Papalibus, quod supra de ijs Artic. §. quinto dispositum est. Cōferant etiam Archi-Episcopi, & quibus alijs id juris competit, beneficia mensium extraordinariorum. Quod si quoque Augustanæ Confessionis addicti in ejusmodi bonis Ecclesiasticis mediatis dicto anno dieque à Catholicis realiter, plenè vel ex parte possessis jura præsentandi, visitandi, inspectionis, confirmandi, corrigendi, protectionis, aperturæ, hospitationis, servitorum, operarum, habuerunt: Item Parochos, Præpositos ibi aluerunt; jura ista illis facta rectaque maneat. Et si Electiones debito tempore, modovè non fiant præbendarum vacantium distributio & collatio in ejusdem Religionis personas, cujus decedens fuit,

fuit, ex jure devoluto ad eosdem pertineat, modo per hoc in istiusmodi bonis Ecclesiasticis mediatis instituto Catholicæ Religionis nihil præjudicetur, & Magistratui Catholicorum Ecclesiastico sua jura ex instituto ordinis in ipsos religiosos competentia, salva & illibata sint; Quibus, etiam si Electiones aut collationes præbendarum vacantium debito tempore factæ non fuerint, Jus devolutum salvum esto. 4. Quod ad Oppignorationes Imperiales attinet, cum in capitulatione Cæsarea dispositum reperiatur, quod Electus Romanorum Imperator, Electoribus, Principibus, cæterisque Statibus immediatis Imperij ejusmodi oppignorationes confirmare atque illos in earundem tranquilla & quieta possessione defendere ac manuteneri debeat; Conventum est, hanc dispositionem, donec consensu Electorum, Principum & Statuum aliter statutum fuerit, observandam esse: Atque propterea Civitati Lindavv, nec non Weissenburgo in Noricis, redditâ sorte, oppignorationes Imperiales ipsis ademptas, illicò & plenariè restituendas. 5. Quæ verò bona status Imperij sibi invicem pignoris jure ante hominis memoriam obligaverunt, in ijs reuitioni aliter locus non detur, nisi possessorum exceptiones & merita causarum sufficienter examinentur. Quod si bona ejusmodi durante hoc bello vel absq; prævia causæ cognitione, vel non solutâ sorte ab aliquo occupata fuerint, unâ cum documētis statim plenariè prioribus possessoribus reddantur, & si sententia reuitioni locum concedat, inq; rem judicatam transferit, atq; sorte numerata restitutio subsequuta fuerit Domino quidem directo liberum esse debet, in hujusmodi terras oppignoratas ad se reversas suæ Religionis exercitiū publicè introducere, incolę tamen & subditi migrare, aut suam, quam sub priori possessore hujusmodi terrarum oppignoratarum amplexi fuerant, Religionem deserere non cogantur; de publico vero suę Religionis exercitio inter ipsos & reuientē Dominum directum transigatur.

§. 10.

§. 10. v. 1. Libera & imediata Imperij Nobilitas, omniaq; & singula ejus membra unà cum subditis & bonis suis feudilibus & allodialibus, nisi fortè in quibusdam locis ratione bonorum & respectu territorij vel domicilij alijs statibus reperiantur subjecti, vigore pacis religiosæ & præsentis conventionis in juribus religionem concernentibus & beneficijs inde promanantibus, idem jus habeant, quod supradictis Electoribus, Principibus & Statibus competit, nec in ijs, sub quocunq; prætextu impediuntur aut turbentur, Turbati verò omnes omnino in integrum restituantur.

§. 11. v. 1. Liberæ Imperij Civitates prout omnes atq; singulæ sub appellatione Statuū Imperij nō tantū in pace Religionis & præsentis ejusdē declaratione, sed & aliàs ubiq; indubitatè continentur, ita & ex illarum numero eæ, in quibus unica tantū Religio año millesimo sexcentesimo vigesimo quarto in usu fuit, tam ratione juris reformandi, quàm aliorum casuum Religionem concernentium, in territorijs suis & respectu subditorū non minus ac intra muros & suburbia idem cū reliquis Statibus Imperij Superioribus jus habeant, adeoq; de istis generaliter disposita & conventa, de his quoque dicta & intellecta sunt, non attento quod in ijs Civitatibus, in quibus præter Augustanæ Confessionis exercitium nullum aliud à Magistratu & Civibus juxta morem & statuta cujusque loci, anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto introductum fuit, aliqui Catholicæ Religionis addicti Cives commorentur; vel etiam in aliquibus Capitulis, Ecclesijs Collegiatis, Monasterijs & Cœnobijs ibidem sitis, immediatè vel mediatè Imperio subjectis, inq; eo statu, qui fuit die prima Januarij Anno 1624. deinceps quoq; cum clero intra prædictum terminum non introducto & Civibus Catholicis pro tempore ibi existentibus, tam activè, quàm passivè omninò relinquendis, Catholicæ Religionis exercitium vigeat. Ante omnia verò illæ
Civita-

Civitates Imperiales, quæ sive uni, sive utrique Religioni ad-
dictæ (& inter has posteriores cum primis Augusta Vindeli-
corum, itemq; Dunckelspühla, Biberacum, Ravensburgum &
Kauffbeura) ab año millesimo sexcentesimo vigesimo quar-
to propter Religionem vel bona Ecclesiastica ante, vel post
Transactionem Passaviensem, & insecutam Pacem Religiosam
occupata & reformata, vel aliàs intuitu Religionis in Politicis
quocunque modo sive extra, sive judicialiter aggravatæ sunt,
in eum statum, in quo Kalendis Ianuarij prædicti anni millesi-
mi sexcentesimi vigesimi quarti, tam in sacris, quàm in profa-
nis fuerunt, non minus ac reliqui Status Imperij superiores
plenissimè reponantur, inque eo, absque ulteriore turbatione,
perinde atque illæ, quæ tum temporis adhuc possederunt, aut
interea possessionem recuperarunt, usque ad amicabilem
Religionum compositionem, conserventur, neutrique par-
tium alteram de Religionis suæ exercitio, Ecclesiæ ritibus &
ceremonijs deturbare fas sit, sed cives pacificè & comiter in-
vicem cohabitent, liberumque Religionis suæ & bonorum
usum, ultrò citroque habeant, cassatis rerum judicatarum &
transactarum, litispendentiarum, alijsque §. §. 2. & 9. enume-
ratis exceptionibus: Salvis tamen ijs, quæ Politicorum ratio-
ne de Augusta Vindellicorum, Dunckelspühla, Biberaco &
Ravenspurgo d. §. 2. disposita sunt.

§. 12. v. 1. Quantum deinde ad Comites, Barones, Nobi-
les, Vasallos, Civitates, Fundationes, Monasteria, Commendas,
Communitates & subditos Statibus Imperij immediatis, sive
Ecclesiasticis, sive secularibus subiectos pertinet. Cum eius-
modi Statibus immediatis cum Iure Territorij & superiorita-
tis ex communi per totum Imperium hætenus usitata praxi,
etiam jus reformandi exercitium Religionis competat, ac
dudum in Pace Religionis talium Statuum subditis, si à Reli-
gione Domini territorij dissentiant, beneficium emigrandi

E

con-

concessum; insuper majoris concordiae inter Status conser-
 vandae causâ, cautum fuerit, quod nemo alienos subditos ad
 suam Religionem pertrahere, eavè causa in defensionem aut
 protectionem suscipere, illisvè ullâ ratione patrocinari debeat,
 Conventum est, hoc idem porrò quoque ab utriusque Reli-
 gionis Statibus observari, nullique statui immediato jus, quod
 ipsi ratione territorij & superioritatis in negotio Religionis²
 competit, impediri oportere. 2. Hoc tamen non obstan-
 te, Statuum Catholicorum Landfassi, Vasalli & Subditi cujus-
 cunque generis, qui sive publicum, sive privatum Augustanae
 Confessionis exercitium Anno 1624. quacunque anni parte,
 sive certo pacto aut privilegio, sive longo usu, sive solâ deniq;
 observantiâ dicti anni habuerunt, retineant id etiam imposte-
 rum unâ cum annexis, quatenus illa dicto anno exercuerunt,
 aut exercita fuisse probare poterunt. Cuiusmodi annexa ha-
 bentur institutio Consistoriorum, Ministeriorum, tam Scho-
 lasticorum quàm Ecclesiasticorum, Ius patronatus, aliaque
 similia jura, nec minus maneat in possessione omnium dicto
 tempore in potestate eorundem constitutorum templorum,
 fundationum, Monasteriorum, Hospitalium cum omnibus²
 pertinentijs, redditibus & accessionibus. Et hæc omnia sem-
 per & ubique observentur eo usque donec de Religione
 Christiana vel universaliter, vel inter Status immediatos eo-
 rumque subditos mutuo consensu aliter erit conventum, ne
 quisquam à quocunque ulla ratione aut via turbetur. Tur-
 bati aut quocunque modo destituti vero sine ulla exceptione
 in eum, quo Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto
 fuerant, statum, plenariè restituantur. Idemque observetur
 ratione subditorum Catholicorum Aug. Confess. Statuum, ubi
 dicto Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto usum &
 exercitium Catholicæ Religionis publicum aut privatum ha-
 buerunt. 3. Pacta autem, transactiones, Conventiones aut
 Con-

Concessionones, quæ inter tales immediatos Imperij Status eorumque status provinciales & subditos supradictos de publico vel etiam privato exercitio Religionis introducendo, permittendo & conservando ante hac intercesserunt, initæ & factæ sunt, eatenus ratæ & firmæ manento, quatenus observantiæ dicti anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti non adversantur, nec ab iisdem nisi mutuo consensu recedere liceat: non attentis, sed annihilatis omnibus anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti observantiæ, utpote quæ instar regulæ obtineat, contrarijs latis sententijs, reveralibus, pactis, quibuscunque Transactionibus, & inter illa quæ Episcopatus Hildesienfis & Duces Brunsvico-Luneburgenses de Religione ejusque Exercitio Statuum & subditorum Episcopatus Hildesienfis nonnullis pactis Anno 1643. transegerunt. Excipiantur verò à dicto termino, & Catholicis reserventur novem Monasteria in Episcopatu Hildesienfi sita, quibus Duces Brunsvicenses certis conditionibus eodem anno cesserunt.

4. Placuit porrò ut illi Catholicorum subditi Augustanæ Confessionis addicti, ut & Catholici Augustanæ Confessionis Statuum subditi, qui Anno 1624. publicum vel etiam privatam Religionis suæ Exercitium nulla anni parte habuerunt, nec non qui post Pacem publicatam, deinceps futuro tempore diversam à Territorij Domino Religionem profitebuntur, & amplectentur, patienter tolerantur, & conscientiam liberam domi devotioni suæ, sine inquisitione aut turbatione privatim vacare; in vicinia vero ubi & quoties voluerint, publico Religionis exercitio interesse, vel liberos suos exteris suæ Religionis scholis, aut privatis domi Præceptoribus instruendos committere non prohibeantur, sed eiusmodi Landsassij, Vasalli & subditi in cæteris officium suum cum debito obsequio & subjectione adimpleant, nullisque turbationibus ansam præbeant. Sive autem Catholici, sive Augustanæ Confessionis fuerint.

subditi, nullibi ob Religionem despiciantur, nec à mercatorum, opificum, aut tribuum communione, hereditatibus, legatis, hospitalibus, leproforijs, eleemosynis, alijsvè juribus aut commercijs, multo minus publicis cœmiterijs, honorevè sepulturæ arceantur, aut quicquam pro exhibitione funeris à superstitibus exigatur, præter cujusque Parochialis Ecclesiæ jura, pro demortuis pendi solita, sed in his & similibus pari cum concivibus jure habeantur, æquali justitiâ protectioneque tuti. 5. Quod si vero subditus, qui nec publicum, nec privatum suæ Religionis Exercitium Año millesimo sexcentesimo vigesimo quarto habuit, vel etiam, qui post publicatam Pacem, Religionem mutabit, sua sponte emigrare voluerit, aut à Territorij Domino jussus fuerit, liberum ei sit, aut retentis bonis aut alienatis discedere, retenta per ministros administrare, & quoties ratio id postulat, ad res suas inspiciendas vel persequendas lites aut debita exigenda, libere & sine literis commeatus adire. 6. Conventum autem est, ut à Territoriorum Dominis, illis subditis qui neque publicum, neq; privatum Exercitium Religionis suæ dicto anno habuerunt, & tamen tempore publicatæ præsentis Pacificationis, in unius vel alterius Religionis statuum immediatorum ditio- nibus habitare deprehenduntur (quibus illi etiam annumerandi erunt, qui ob calamitates bellicas evitandas, non tamen animo transferendi domicilium, aliò emigrarunt, & factâ Pace, in Patriam redire volunt) terminus non minor quinquennio; illis verò qui post pacem publicatam Religionem mutant, non minor triennio (nisi tempus magis laxum & spatiosum impetrare potuerint) ad emigrandum præfigatur: neque sive voluntariè sive coactè emigrantibus nativitatis, ingenuitatis, manumissionis, noti opificij, honestæ vitæ testimonia denegentur, aut iidem reversalibus inusitatis vel decimationibus substantiæ secum exportatæ, plus æquo extensis prægra-
ven-

ventur, multominus spontaneam suscipientibus emigrationem, servitutis aut ullo alio prætextu impedimentum inferatur.

§. 13. v. 1. Silesij etiam Principes Augustanæ Confessioni addicti, Duces scilicet in Brieg, Lignitz, Münsterberg & Oels, itemque Civitas Vratislaviensis, in libero suorum ante bellum obtentorum jurium & privilegiorum, nec non Aug. Confess. exercitio ex gratia Cæsarea & Regia ipsis concessio manutenebuntur. Quod verò ad Comites, Barones, Nobiles, eorumque subditos in reliquis Silesiæ Ducatibus, qui immediatè ad Cameram Regiam spectant; Tum etiam de præsentì in Austriam inferiori degentes Comites, Barones, & Nobiles attinet; Quamvis Cæsareæ Majestati jus reformandi exercitium Religionis non minus, quàm alijs Regibus & Principibus competat; Tamen non quidem ex pacto: juxta dispositionem præcedentis versiculi: Pacta autem &c. sed ad interventionem Regiæ Maiestatis Sveciæ, & in gratiam intercedentium Aug. Confess. Statuum, permittit, ut eiusmodi Comites, Barones & Nobiles, illorumque in prædictis Silesiæ Ducatibus subditi, ob professionem Aug. Conf. loco aut bonis cedere aut emigrare non teneantur; Nec etiam prohibeantur dictæ Confess. exercitium in locis vicinis extra territorium frequentare, modo in reliquis tranquillè & pacificè vivant; seque tales præstent, quales erga suum summum Principem decet. Si verò sua sponte emigraverint & bona sua immobilia vendere vel nolint, vel commodè non possint, liber ijs aditus rerum suarum inspiciendarum & curandarum causa concessus esto. 2. Præter hæc autem, quæ supra de dictis Silesiæ Ducatibus, qui immediatè ad Cameram Regiam spectant, disposita sunt, Sacra Cæsarea Majestas ulterius pollicetur, se illis, qui in his Ducatibus Aug. Confess. addicti sunt, pro huius Confessionis exercitio tres Ecclesias proprijs eorum sumptibus extra civitates

Svveinitz, Jaur & Glogaviam propè mœnia locis ad hoc commodis, jussu suæ Maiestatis designandis, post Pacem confectam ædificandas, quam primum id postulaverint, concessuram. 3. Et cum de majore Religionis libertate & exercitio in supra dictis & reliquis Cæsareæ Maiestatis & Domus Austriacæ Regnis & Provincijs concedendo, in præsentî Tractatu variè actum sit, nec tamen ob Cæsareanorum Plenipotentiariorum contradictiones conveniri potuerit: Regia Maiestas Sveciæ & Augustanæ Confessionis ordines facultatem sibi reservant, eo nomine in proximis Comitijs aut aliàs apud suam Cæsaream Maiestatem, pace tamen semper permanente & exclusa omni violentiâ & hostilitate, ulterius respectivè amice interveniendi & demissè intercedendi.

§. 14. A sola qualitate feudali vel subfeudali, sive à Regno Bohemiæ, sive ab Electoribus, Principibus & Statibus Imperij, sive aliunde procedant, jus reformandi non dependet; sed feuda ista & subfeuda, nec non Vasalli, subditi & bona Ecclesiastica, in causis Religionis & quicquid juris Dominus feudi prætendat, introduxerit, aut sibi arrogarit, ex statu anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti, die prima Januarij perpetuo censeantur, quæ vel judicialiter vel extrajudicialiter innovata fuerint, tollantur, & in pristinum statum restituantur. Territorij jure vel ante vel post terminum anni millesimi sexcentissimi vigesimi quarti controverso, donec super possessorio & petitorio cognoscatur & decidatur, possessori præfati anni idem jus esto, quantum equidem ad publicum exercitium attinet. Subditi verò propter mutatam interim Religionem, pendente territorij controversiâ, migrare non cogantur. In ijs locis ubi Catholici & Augustanæ Confessionis Status ex æquo jure superioritatis fruuntur, tam ratione publici exercitij, quam aliarum rerum Religionem concernentium, idem status maneat, qui fuit a nõ dieq; supradictis. Sola criminalis jurisdictio,

Cent.

Centgericht / solumque jus gladij & retentionis, patronatus, filialitatis neque conjunctim neq; divisim jus reformandi tribuunt. Quæ itaque hoc colore reformationes hucusque irrepererunt, pactisvè intrusa sunt, cassantur, gravati restituuntur, & imposterum ab eiusmodi penitus abstinetur.

§. 15. v. 1. Ratione reddituum cuiuscunq; generis ad bona Ecclesiastica eorumque possessores pertinentium, ante omnia observetur id, quod in Pace Religionis §. **Dagegen sollen die Stände der Augsp. Confession, &c. & §. Alsdann auch denen Ständen der Alten Religion, &c.** dispositum invenitur. 2. Illi verò redditus, census, decimæ, pensiones, quæ vigore iam dictæ Pacis Religionis Statibus Augustanæ Confessionis ob immediatas vel mediatas fundationes Ecclesiasticas ante vel post Pacem religiosam acquisitas è Catholicorum provincijs debentur, quorumq; in possessione vel quasi percipiendi Anno 1624. die 1. Januarij fuerunt, absque ulla exceptione solvantur. Si alicubi etiam Augustanæ Confessionis Status quædam protectionis, Advocatiæ, aperturæ, hospitalitatis, operarum aut alia jura in Catholicorum Ecclesiasticorum ditionibus & bonis sive intra, sive extra territorium sitis, legitimo usu aut concessione habuerunt; quemadmodum etiam Catholici Status, si quid eiusmodi ipsis circa bona Ecclesiastica Augustanæ Confessionis Statibus acquisita competit: omnes ex æquo jura sua pristina retineant, ita tamen ut ne per usum eiusmodi jurium bonorū Ecclesiasticorū redditus nimium prægraventur & exhauriantur. 3. Reditus etiam, nec non decimæ, Canones & pensiones August. Confessionis Statibus, fundationibus iã destructis & collapsis, ex alienis territorijs debitæ, ijs exsolvantur, qui anno 1624. die 1. Ian. in possessione perceptionis vel quasi fuerunt; quæ verò ab anno 1624. destructæ fuerūt, aut in futurū, concidēt, earū pensiones etiã in alienis territorijs Domino destructi Monasterij seu loci,

loci, in quo id situm fuit, exsolvatur. 4. Quæ itidē fundationes die 1. Ian. Anni 1624. in possessione vel quasi Iuris decimandi è bonis novalibus in alieno territorio fuerūt, sint etiam imposteriorum, nihil autem novi Iuris quærat. 5. Inter cæteros Status Imperij & subditos id juris esto, quod jus commune vel cuiusque loci consuetudo & observantia de Decimis ex bonis novalibus constituunt, aut per pactiones voluntarias conventum est.

§. 16. Ius Diœcesanum & tota Iurisdictione Ecclesiastica cum omnibus suis speciebus contra Augustanæ Confessionis Electores, Principes, Status (comprehensâ liberâ Imperij Nobilitate) eorumq; subditos, tam inter Catholicos & Augustanæ Confessionis addictos, quàm inter ipsos solos Augustanæ Confessionis Status usque ad compositionem Christianam, dissidij Religionis suspensa esto, & intra terminos territorij cuiusque jus Diœcesanum & iurisdictione Ecclesiastica se contineat: Ad cõsequendos tamen redditus, census, decimas & pensiones in ijs Augustanæ Confessionis Statuum ditionibus, ubi Catholici Anno 1624. notoriè in possessione vel quasi exercitij iurisdictione Ecclesiasticæ fuerunt, utantur eadem posthac quoque; sed non nisi in exigendis hisce pensionibus; nec procedatur ad excommunicationem, nisi post tertiam demum denuntiationem. Catholicorum Augustanæ Confessionis addicti Status Provinciales & subditi, qui anno millesimo sexcetesimo vigesimo quarto Ecclesiasticam Iurisdictionem agnoverunt, in ijs casibus modo dictæ iurisdictioni subsint, qui Augustanam Confessionem nullatenus concernunt, modo ipsis occasione processus nihil injungatur Aug. Conf. vel conscientie repugnans. Eodem etiam jure August. Conf. Magistratum Catholicum subditi censeantur, inque hos qui anno 1624. publicum Religionis Catholicæ exercitium habuerunt: Ius Diœcesanum quatenus Episcopi illud dicto anno quiete in eos exercuerunt

cuerunt, saluum esto. In quibus civitatibus verò Imperij mixtæ Religionis exercitium in usu est, Catholicis Episcopis contra Cives Aug. Conf. nulla sit jurisdictio; at Catholici juxta observantiam dicti anni 1624. suo jure experiantur.

§. 17. Utriusque Religionis Magistratus severè & rigorosè prohibeat, ne quisquam publicè privatimvè concionando, docendo, disputando, scribendo, consulendo, Transactionem Passaviensem, Pacem Religiosam, vel hanc imprimis sive declarationem, sive Transactionem, uspiam impugnet, dubiam faciat, aut assertiones contrarias inde deducere conetur. Quicquid etiam contrarij hætenus vel editum, vel promulgatum, publicatumvè fuerat, irritum esto: sed si dubij quid hinc aut aliunde incidat, aut ex causis Pacem Religiosam aut hanc Transactionem tangentibus resultet, de eo in Comitij vel alijs Imperij Conventibus inter utriusque Religionis Proceres non nisi amicabili ratione transigatur.

§. 18. In Conventibus Deputatorum Imperij Ordinarijs, numerus ex utriusque Religionis Proceribus æquetur. De Personis autem vel Statibus Imperij adjungendis, in Comitij proximis statuatur; in horum Conventibus, itemque Comitij universalibus, sive ex uno, sive duobus aut tribus Imperij Collegijs, quacunque occasione aut ad quæcunque negotia deputandi veniant, æquetur Deputatorum numerus ex utriusque Religionis Proceribus. Vbi extraordinarijs commissionibus negotia in Imperio expedienda occurrunt, si res inter Augustanæ Confessionis Status versatur; soli eidem Religioni addicti deputentur; si inter Catholicos; soli Catholici; si inter Catholicos & Augustanæ Confessionis Status; utriusque Religionis pari numero Commissarij denominentur & ordinentur. Placuit etiam ut Commissarij quidem res à se gestas referant, & vota subjungant, instar tamen sententiæ nihil definiant.

§. 19. In causis Religionis omnibusque alijs negotijs, ubi Status tanquam unū Corpus considerari nequeunt; Vt etiam Catholicis & Augustanæ Confessionis Statibus in duas partes euntibus; sola amicabile compositio lites dirimat, non attendenda votorum pluralitate. Quod verò ad pluralitatem votorum in materia collectarum attinet, cum res hæc in præsentis congressu decidi non potuerit, ad proxima Comitia remissa esto.

§. 20. v. i. Præterea cum ob enatas ex præsentis bello mutationes & alias causas, de Iudicio Camerae Imperialis ad alium, universis Imperij Statibus commodiorem locum transferendo; & Iudicem, Præsides, Assessores, & quoscunq; Iustitiæ ministros, pares numero utriusque Religionis præsentando; sicut etiam de reliquis ad iudicium Camerale spectantibus, quædam in medium allata fuerint, sed in præsentis congressu, ob negotij gravitatem, non tam plenè expediri queant, in proximè indicendis Comitijs de his omnibus agi & conveniri; deliberationesque de Reformatione Iustitiæ in Deputatorum Imperij Conventu Francofurtensi habitæ, effectui; dari, & si quæ in his desiderari videntur, suppleri & emendari debere conventum est. Ne tamen res hæc prorsus in incerto maneat, Placuit, præter Iudicem & quatuor Præsides, & quidem duos horum, ex Augustana Confessione à sola Cæsarea Maestate constituendos; numerum Assessorum Cameralium ad quinquaginta in universum adaugeri, ita ut Catholici (computatis duobus Assessoribus Imperatoris præsentationi reservatis) viginti sex; Augustanæ Confessionis Status viginti quatuor Assessores præsentare possint & teneantur; atq; ex singulis circulis mixtæ Religionis, non tantum duos Catholicos, sed etiam binos Augustanæ Confessionis addictos assumere & eligere fas sit; cæteris ad iudicium Camerale pertinentibus, ut dictum est, ad proxima Comitia rejectis. Ac proinde Circuli de præsentandis

ma-

maturè in locum demortuorum novis ad Camerale Iudicium Assessoribus, secundum schema subsequens admoneantur; Catholici etiam suo tempore de ordine præsentandi convenient, Cæsareaq; Maiestas mandabit, ut non solum in isto Iudicio Camerali causæ Ecclesiasticæ, ut & Politicæ inter Catholicos & Aug. Confess. Status; vel inter hos solos vertentes; vel etiam, quando Catholicis contra Catholicos Status litigantibus, tertius interveniens Aug. Confess. Status erit; & vicissim quando Aug. Confes. Statibus contra eiusdem Confessionis Status litigantibus, tertius interveniens erit Catholicus, adlectis ex utraq; religione pari numero Assessoribus, discutiantur & judicentur; Sed idem etiam in Iudicio Aulico observetur, huicq; fini aliquot Aug. Confes. doctos & rerum Imperij peritos viros, ex ijs Imperij Circulis ubi vel sola Augustana Confessio; vel simul etiam Catholica viget Religio, adsciscat: eo quidem numero, ut eveniente casu paritas Iudicantium ex utraque Religione Assessorum observari possit. Idem etiam quoad paritatem Assessorum observetur, quoties Augustanæ Confessionis Status immediatus à mediato Catholico; vel immediatus Catholicus à mediato Augustanæ Confessionis Statu Iudicio convenitur. 2. Quoad Processum Iudiciarium, Ordinatio Camerae Imperialis etiam in Iudicio Aulico servabitur per omnia: Tum ut ne partes ibidem litigantes omni remedio suspensivo destituantur, loco revisionis in Camera usitata, licitum esto, parti gravatæ à sententiâ in Iudicio Aulico latâ, ad Cæsaream Maiestatem supplicare, ut acta judicialia, denuò adhibitis alijs gravati negocij paribus neutriq; partium addictis ex utraque Religione æquali numero Consiliarijs, & qui concipiendæ & ferendæ priori sententiæ non interfuerint, aut certè referentium & correferentium partes non sustinuerint, revideantur, liberumque sit suæ Maiestati in causis maioribus & unde tumultus in Imperio

timeri possent, insuper etiam quorundam utriusque Religionis Electorum & Principum sententias & vota requirere. 3. Visitatio Consilij aulici fiat ab Electore Moguntino toties, quoties opus fuerit: observatis ijs, quæ in proximis Comitijis de communi Statuum placito observanda esse videbuntur. Si quæ verò dubia circa interpretationem constitutionum ac recessuum Imperij publicorum occurrunt, aut in dijudicandis causis Ecclesiasticis vel Politicis inter Partes supra expressas vertentibus, ex paritate Assessorum utriusque Religionis, postquam in pleno etiam Senatu, pari tamen semper utrinque Iudicantium numero, examinata fuerint, contrariæ oriantur sententiæ; Catholicis quidē in unam, Augustanæ verò Confessionis Assessoribus in aliam abeuntibus: remittuntur ad Comitata Imperij Universalia. Sin autem duo pluresvè Catholici cum uno aut altero Augustanæ Confessionis Assessore, & vicissim, unam; reliqui verò totidem numero quamvis Religionis dispares alteram amplexi fuerint sententiam, indeque contrarietas oriatur: hoc casu juxta ordinationem Camerae terminabitur, ulteriori remissione ad Comitata cessante. Et hæc omnia in causis Statuum, comprehensâ immediatâ Imperij Nobilitate, sive actores illi, sive rei, sive intervenientes fuerint, observentur. Si verò inter mediatos vel actor, vel reus, vel tertius interveniens fuerit August. Confess. & paritatem Iudicantium ex utriusque Religionis Assessoribus postulaverit, adhibeantur pares: Eveniente autem tunc votorum paritate, cesset remissio ad Comitata, & lis iuxta ordinationem Camerae terminetur. Cæterà in aulico non minus quàm in Camerae Imperialis iudicio privilegium primæ instantiæ, Austregarum Iura, & Privilegia de non appellando, Statibus Imperij illibata sunt; nec per mandata aut commissiones, aut avocationes, aut quovis alio modo turbantur. 4. Denique cùm etiam de abolendis curia,

Im.

Imperiali Rottvivilæ, Iudicijs Provincialibus Sveviæ & alijs hinc inde per Imperium hæctenus usitatis, mentio iniecta fuerit, resque hæc gravioris visa sit momenti, de his quoque ulterior deliberatio ad proxima Comitia remissa esto.

Assessores August: Confessionis præsententur
ab

Electore Saxonico	}	————— 6.	} 1. alternando per hos duos Circulos.
Brandenburgico			
Palatino			
Circulo Superioris Saxonix	————— 4.	}	
Inferioris Saxonix	————— 4.		

Circuli Franconici Statibus.

Augustanæ Confessionis	————— 2.	} 1. alternando per hos qua- tuor Circu- los.
Svevici	————— 2.	
Superioris Rhenani	————— 2.	
Westphalici	————— 2.	

Et quamvis sub schemate nulla fiat mentio Statuum Imperij Augustanæ Confessionis, qui sub Circulo Bavarico comprehenduntur, nihil tamen ex eo ipsis præjudicetur, sed salva maneat horum Iura, privilegia & libertates.

ARTICVLVS VI.

§. I. Cum item Cæsarea Maiestas, ad querelas nomine Civitatis Basileensis & universæ Helvetiæ coram ipsius Plenipotentiarijs ad præsentem congressum deputatis propositas, super nonnullis processibus & mandatis executivis à Camera Imperiali contrà dictam Civitatem, aliosque Helvetiorum, unitos Cantones, eorumque Cives & subditos emanatis, requisitâ Ordinum Imperij sententiâ & consilio, singulari decreto die 14. Mense Maio anno proximè præterito declaraverit, prædictam Civitatem Basileam, cæterosque Helvetiorum,

Cantones in possessione vel quasi plenæ libertatis & exemptionis ab Imperio esse, ac nullatenus eiusdem Imperij dicasterijs & iudicijs subiectos, placuit hoc idem publicæ huic Pacificationis Conventioni inferere, ratumque & firmum manere, atque idcirco eiusmodi Processus unâ cum Arrestis eorum occasione quodocunque decretis prorsus cassos & irritos esse debere.

ARTICVLVS VII.

§. I. Vnanimi quoque Cæsareæ Maiestatis, omniumque Ordinum Imperij consensu, placuit, ut quicquid juris aut beneficij, cum omnes aliæ Constitutiones Imperij, tum Pax Religionis & publica hæc Transactio, in eâque decisio Graminum cæteris Catholicis, & Augustanæ Confessione addictis Statibus & subditis tribuunt, id etiam ijs, qui inter illos Reformati vocantur, competere debeat. Salvis tamen semper Statuum, qui Protestantes nuncupantur, inter se & cum subditis suis conventis pactis, privilegijs, reversalibus & dispositionibus alijs, quibus de Religione eiusque exercitio & inde dependentibus, cuiusque loci statibus & subditis hucusque provisum est; salvâ itidem cuiusque conscientiæ libertate. Quoniam verò controversiæ Religionis quæ inter modò dictos Protestantes vertuntur, hæctenus non fuerunt compositæ, sed ulteriori compositioni reservatæ sunt; adeoque illi duas partes constituent: Ideò de jure reformandi inter utramque ita conventum est, ut si aliquis Princeps vel alius Territorij Dominus, vel alicuius Ecclesiæ Patronus posthac ad alterius partis sacra transferit, aut Principatum, aut ditionem, ubi alterius partis sacra exercitio publico de præsentis vigent, seu jure successione, seu vigore præsentis Tractatus Pacis, aliove quocunque titulo, nactus fuerit, aut recuperârit: ipsi quidem Concionatores Aulicos suæ Confessionis citra subditorum onus aut præjudicium, secum atque in Residentia sua habere liceat,

liceat ; at fas ei non sit vel publicum Religionis Exercitium, leges, aut constitutiones Ecclesiasticas, hæcenus ibi receptas, immutare, vel templa, scholas, hospitalia, aut eo pertinentes redditus, pensiones, stipendia, prioribus adimere, suorumque sacrorum hominibus applicare, vel juris territorialis, Episcopalis, patronatus, aliove quocunque prætextu subditis Ministros alterius Confessionis obtrudere, ullumve aliud impedimentum aut præiudicium directè vel indirectè alterius sacris afferre: Et ut hæc conventio eo firmiter observetur, liceat hoc mutationis casu ipsis communitatibus præsentare, vel quæ præsentandi jus non habent, nominare idoneos Scholarum & Ecclesiarum Ministros à publico loci Consistorio & Ministerio, si eiusdem cum præsentantibus vel nominantibus Communitatibus sunt religionis; vel hoc deficiente, eo loco, quem ipsæ communitates elegerint, examinandos & ordinandos, atque à Principe vel Domino postea sine recusatione confirmandos.

§. 2. Si verò aliqua communitas eveniente mutationis casu Domini sui religionem amplexa petierit suo sumptu exercitium cui Princeps vel Dominus addictus est: liberum esto, sine reliquorum præiudicio, ei illud indulgere à successoribus non aufferendum. At Consistoriales, Sacrorum Visitatores, Professores Scholarum & Academiarum, Theologiæ & Philosophiæ, non nisi eidem Religioni addicti sint, quæ hoc tempore quolibet in loco publicè recepta est. Sicut autem supradicta omnia de mutationibus futuris intelligenda sunt, ita Iuribus Principum Anhaltinorum & similium quæ ipsis competunt, nullum adferant præiudicium. Sed præter Religiones supra nominatas nulla alia in sacro Imperio Romano recipiatur vel toleretur.

ARTICVLVS VIII.

§. I. Ut autem provisum sit ne posthac in statu Politico
con-

litico controversiæ suboriantur, omnes & singuli Electores, Principes & status Imperij Romani in antiquis suis juribus prerogativis, libertate, privilegijs, libero juris territorialis, tam in Ecclesiasticis quàm politicis, exercitio, ditionibus, regalibus, horumq; omnium possessione, vigore huius transactionis ita stabiliti firmatiq; sunt, ut à nullo unquam sub quocunque prætextu de facto turbari possint vel debeant.

§. 2. Gaudeant sine cōtradictione jure suffragij in omnibus deliberationibus super negotijs Imperij, præsertim ubi leges ferendæ, vel interpretendæ, bellum decernendū, tributa indicenda, delectus aut hospitationes militum instituendæ, nova munimenta intra Statuum ditiones exstruenda, nomine publico, veteravè firmanda præsidij, nec non ubi Pax, aut fœdera faciendæ, aliavè eiusmodi negotia peragenda fuerint: Nihil horum aut quicquam simile posthac unquam fiat vel admittatur, nisi de Comitiali, liberoq; omnium Imperij Statuum suffragio & consensu: cum primis verò jus faciendi inter se & cum exteris fœdera, pro sua cuiusq; conservatione ac securitate, singulis Statibus perpetuò liberum esto; ita tamen, ne eiusmodi fœdera sint contra Imperatorem & Imperium pacemq; eius publicam, vel hanc imprimis transactionem fiantq; salvo per omnia juramento, quo quisque Imperatori & Imperio obstrictus est. Habeantur autem Comitia Imperij intra sex menses à dato ratificatæ Pacis; Postea verò, quoties id publica utilitas aut necessitas postulaverit. In proximis verò Comitijis emendentur imprimis anteriorum conventuum defectus; ac tum quoque de electione Romanorum Regum, certâ constantiq; Cæsarea capitulatione concipiendâ, de modo & ordine, in declarando uno vel altero statu in bannum Imperij, præter eum qui aliàs inconstitutionibus Imperij descriptus est, tenendo, redintegrandis circulis, renovandâ matriculâ, reducendis Statibus exemptis, moderatione

deratione & remissione Imperij collectarum, reformatione Politicæ & Justitiæ, taxæ sportu larū in Judicio Camerali, ordinarijs deputatis ad modum & utilitatem Reipublicæ ritè formandis, legitimo munere directorum in Imperij collegijs, & similibus negotijs, quæ hic expediri nequiverant, ex communi Statuum consensu agatur & statuatur.

§. 3. Tam in universalibus verò, quàm particularibus Diætis, liberis Imperij Civitatibus non minus quàm cæteris Statibus Imperij competat votum decisivum, ijsq; rata & intacta maneant regalia, Vectigalia, redditus annui, libertates, privilegia confiscandi, collectandi & inde dependentia aliq; jura ab Imperatore & Imperio legitimè impetrata vel longo usu ante hos motus obtenta, possessa & exercita, cum omnimodâ jurisdictione intra muros & in territorio: cassatis, annullatis & in futurum prohibitis ijs, quæ per repressalias, arresta, viarum occlusiones, & alios actus præjudiciales, sive durante bello, quocunq; prætextu in contrariū facta & propriâ autoritate huc usq; attentata sunt; sive de hinc, nullo præcedente legitimo juris & executionis ordine fieri attentarivè poterunt. De cætero omnes laudabiles consuetudines & sacri Romani Imperij constitutiones & leges fundamentales imposterum religiosè serventur; sublatis omnibus, quæ bellicorum temporum injuriâ irrepsent, confusionibus.

§. 4. De indaganda aliqua ratione & modo æquitati cōveniente, quo persecutiones actionum contra debitores ob bellicas calamitates fortunis lapsos, aut nimio usurarum cursu aggravatos, moderatè terminari, indeq; nascituris majoribus incommodis etiam trāquillitati publicæ noxijs obviam iri possit, Cæsarea Majestas curabit exquiri tam Iudicij aulici, quàm Cameralis vota & consilia, quæ in futuris Comitijs proponi, & in constitutionem certam redigi possint. Interea tamen temporis in hujusmodi causis ad Iudicia, cum summa Impe-

G

rij,

rij, tum singularia Statuum delatis, circumstantiæ à partibus allegatæ benè ponderentur, ac nemo executionibus immoderatis prægravetur, sed hæc omnia Holsatiæ constitutione salvâ & illæsâ,

ARTICVLVS IX.

§. I. Et quia publicè interest, ut factâ pace commerciâ vicissim reflorescant: ideò conventum est, ut quæ eorum præiudicio & contra utilitatem publicam hinc inde per Imperium, belli occasione, noviter propria authoritate, contra jura, privilegia & sine consensu Imperatoris, atq; Electorum Imperij inuenta sũt vectigalia & telonia; ut & abusus Bullæ Brabatinæ, indeque natæ repressaliæ & arresta, cum inductis peregrinis certificationibus, exactiõibus, detentionibus; itemq; immoderata Postarum, omniaque alia inusitata onera & impedimenta, quibus commerciorum & navigationis usus deterior redditus est, penitus tollantur & provincijs, portibus, fluminibus quibuscunq; sua pristina securitas, Jurisdictio & usus, prout ante hos motus bellicos, à pluribus retro annis fuit, restituantur, & inviolabiliter conserventur: Territoriorum quæ flumina alluunt, & aliorum quorumcunq; Juribus ac privilegijs: ut & teloneis ab Imperatore de consensu Electorum, cum alijs, tum etiam Comiti Oldenburgensi in Visurgi, concessis aut usu diuturno introductis in pleno suo vigore manètib; & executioni mandâdis: Tum ut plena sit Commerciorum libertas & transitus ubiq; locorum terra marique tutus, adeoque ea omnibus & singulis Utriusque partis fæderatorum Vasallis, Subditis, Clientibus & Incolis, eundi, negotiandi, redeundi que potestas data sit, virtuteque præsentium concessa intelligatur, quæ unicuique ante Germaniæ motus passim competebat: quos etiam Magistratus utrinque contra injustas oppressiones & violentias instar propriorum subditorum defendere ac protegere teneantur

antur; hac conventionē ut & jure legeque cujusque loci per omnia salvis,

ARTICULVS X.

§. 1. Porro quoniam Serenissima Regina Sveciæ postularat, ut sibi pro Locorum hoc bello occupatorum restitutione satisfieret, paciꝑ; publicæ in Imperio restaurandæ condignè prospiceretur: Ideò Cæsarea Majestas, de consensu Electorum Principum & statuum Imperij, cum primis Interessatorum, vigoreꝑ; præsentis transactionis, concedit eidem Serenissimæ Reginæ & futuris ejus hæredibus ac successoribus Regibus Regnoꝑ; Sveciæ sequentes ditiones pleno jure in perpetuum & immediatum Imperij feudum.

§. 2. Primò totam Pomeraniam citeriorem, vulgo *vor Pomern* dictam unâ cum Insula Rugiâ ijs finibus contentas, quibus sub ultimis Pomeraniæ Ducibus descriptæ fuerant: Adhæc è Pomerania ulteriori, Stetinum, Gartz, Dam, Golnau & Insulam Wollin, una cum interlabente Oderâ & mari vulgò *das frische Haff* vocato, suisꝑ; tribus ostij, *Pein / Sweine & Dievenauw* / atq; adjacente utrinque terrâ, ab initio territorij Regij usq; in mare Balticum, eâ latitudine littoris orientalis, de qua inter Regios & Electorales Commissarios circa exactiorem limitum & cæterorum minutiorum definitionem, amicabiliter convenietur.

§. 3. Hunc Ducatum Pomeraniæ, Rugiæꝑ; Principatum unâ cum ditionibus, locisꝑ; annexis, omnibusꝑ; & singulis ad ea pertinentibus territorijs, præfecturis, urbibus, castellis, oppidis, vicis, pagis, hominibus, feudis, fluminibus, insulis, lacubus, littoribus, portibus, stationibus, antiquis vectigalibus & redditibus, & quibuscunꝑ; alijs Ecclesiasticis ac secularibus bonis: nec non titulis, dignitatibus præeminentijs, immunitatibus & prærogativis, cæterisꝑ; omnibus & singulis Ecclesiasticis & secularibus juribus ac privilegijs, quibus antecessores

Pomeraniæ Duces ea habuerant, incoluerant, & rexerant, Regia Majestas Regnumque Sueciæ ab hoc die in perpetuum pro hæreditario feudo habeat, possideat, ipsaque libere utatur, & inviolabiliter fruatur.

§. 4. Quicquid etiam juris in collatione Prælaturarum & Præbendarum Capituli Caminensis antehac habuerunt Duces Pomeraniæ citerioris, habeat impostero Regia Majest. Regnumque Sueciæ perpetuò, cum potestate eas extinguendi, redditusque mensæ Ducali, post modernorum Canonicoꝝ & Capitularium decessum, applicandi: quicquid autem ulterioris Pomeraniæ Ducibus competierat, competat Domino Electori Brandenburgico unâ cum integro Episcopatu Caminensi, ejusque territorijs, juribus & dignitatibus prout infra pluribus explicatur.

§. 5. Titulis & insignijs Pomeraniæ tam Regia Domus, quàm Brandenburgica promiscuè utantur, more inter Priores Pomeraniæ Duces usitato. Regia quidè perpetuò; Brandenburgica verò, quam diu ullus è linea masculina superfuerit. Absque tamen Rugiæ Principatu, omni que alia præensione ullius juris in loca Regno Sueciæ cessa: Deficiente verò linea masculina domus Brandenburgicæ, omnes præter Sueciam alij titulis & insignijs Pomeranicis abstinebunt; atque tunc quoque ulterior Pomerania tota cum citeriori Pomerania totoque Episcopatu & integro Capitulo Caminensi, adeoque omnibus antecessorum juribus & expectantijs consolidata, ad solos Reges Regnumque Sueciæ perpetuò pertinebunt spe interim successionis & investiturâ simultaneâ gavisuros; Ita ut etiam Ordinibus subditisque dictorum locorum pro homagij præstatione solito more caveant.

§. 6. Dominus Elector Brandenburgicus, cæteri que omnes interessati, exsolvunt ordines, officiales, & subditos, singulorum supradictorum locorum vinculis & sacramentis, quibus

quibus huc usque sibi suisque Domibus obstricti fuerāt, eosque ad homagium & obsequia Regiæ Majestati Regnoque Sueciæ more solito præstandum remittunt: Atque ita Sueciam in plena, justaque eorum possessione constituunt, renunciantes omnibus in ea prætensionibus ex nunc in perpetuum: Idque pro se suisque posteris peculiari diplomate hic confirmabunt.

§. 7. Secundò Imperator de consensu totius Imperij concedit etiam Serenissimæ Reginæ, ejusque hæredibus ac successoribus Regibus Regnoque Sueciæ in perpetuum & immediatum Imperij feudum, Civitatem portumque Wismariensem, unâ cum fortalitio *Walsisch* & Præfecturis *Poël*, (exceptis pagis, *Seedorff* / *Weitendorff* / *Brandenhufen* & *Wangern* / ad hospitale *S. Spiritus* in urbe *Lubeca* pertinentibus) & *Neswenkloster* / omnibusque juribus & appertinentijs, quibus ea Duces Megapolitani hucusque habuerant: Ita ut dicta loca, totusque Portus cum terris utriusque lateris ab urbe in mare *Balthicū* liberæ dispositioni suæ Majestatis subsint, possitque ea munimentis & præsijs prolibitu & exigentia circumstantiarum, suis tamen proprijs sumptibus, firmare, ibique semper pro suis navibus classeque tutum securumque receptum ac stationem habere, iisque de cætero uti fruique, eo jure, quod ipsi in cætera sua Imperialia feuda competit; ita tamen ut civitati *Wismariensi* privilegia sua sint salva, ejusque commercia protectione favoreque Regio omni meliori modo promoveantur.

§. 8. Tertiò, Imperator, de consensu totius Imperij, concedit etiam, vigore præsentis transactionis, Serenissimæ Reginæ ejusque hæredibus ac successoribus Regibus, Regnoque Sueciæ Archiepiscopatum *Bremensem* & Episcopatum *Verdensensem*, cum Oppido & Præfectura *Wilshufen*, omni que jure quod ultimis Archiepiscopis *Bremensibus* competierat in capitulum & Diæcesin *Hamburgensem* (salvis tamen *Domui Holstatiæ*, ut & Civitati *Capituloque Hamburgensi* suis respecti-

vè juribus, privilegijs, libertate, pactis & possessiõe statuq; præfenti per omnia: ita ut quatuordecim illi pagi in præfecturis Holsaticis Trittoviensi & Reinbeccensi, pro moderno annuo Canone Domino Friderico Duci Holsatiæ Gottorpiensi & illius posteris in perpetuum maneat) cum omnibus & singulis ad eos pertinentibus, ubicunque sita sunt, Ecclesiasticis & secularibus bonis & juribus, quocunque nomine vocatis & terrâ mariq; in perpetuum & immediatum Imperijfeudum, sub solitis quidem insignijs, sed titulo Ducatus: cessante Capitulorum, cæterorumq; collegiorum Ecclesiasticorum eligendi & postulandi, omniq; alio jure, administratione & gubernatione terrarum ad hos Ducatus pertinentium.

§. 9. Civitati verò Bremensi, ejusq; territorio & subditis præfens suus status, libertas, jura & privilegia in Ecclesiasticis & politicis sine impetitione relinquuntur. Si quæ autem ipsi cum Episcopatu seu Ducatu aut capitulis sint aut imposteriorum enascantur controversiæ, eæ vel componantur amicabiliter; vel jure terminentur: salvâ interim cuiq; parti suâ, quam obtinet, possessione.

§. 10. Quartò, ratione supra dictarum omnium ditionum feudorumq; Imperator cum Imperio cooptat. Serenissimam Reginâ Regniq; Sueciæ successores in immediatum Imperij Statum, ita ut ad Imperij comitia inter alios Imperij status Regina quoq; Regesq; Sueciæ sub titulo Ducis Bremensis, Verdësis & Pomeraniæ, ut & Rugiæ Principis, Dominiq; Wismaria, citari debeant; assignata eis sessione, in conventibus Imperialibus, in Collegio Principum, scamno seculari, loco quinto: voto quidem, Bremensi, hoc ipso loco & ordine; Verdënsi verò & Pomerano, ordine antiquitus prioribus possessoribus competenti explicando: In circulo autem superioris Saxoniae, proximè ante Duces Pomeraniæ ulterioris: In circulis Westphaliæ & inferioris Saxoniae, loco moreq; recep-

receptis, ita ut inter Magdeburgensem & Bremensem circuli inferioris Saxoniae directorium alternetur; salvo tamen Ducum Brunsvicensium & Luneburgensium condirectorij jure. Ad conventus autem deputatorum Imperij, tam Regia Majestas quam Dominus Elector, suos pro more solito mittant: Cum autem utriusque Pomeraniae unum tantum votum in ijs competat, à Regia Majestate communicato prius consilio, cum dicto Electore, id semper feratur.

§. II. Deinde concedit eis, in omnibus & singulis dictis feudis, privilegium de non appellando; sed hoc ita, ut sumum aliquod Tribunal seu appellationis instantiam commodo in Germania loco constituat, ei que idoneas praeficiat personas, quae unicuique jus & justitiam secundum Imperij constitutiones & cujusque loci statuta, absque ulteriori provocatione causarumve avocatione, administrent.

§. 12. E contra verò, si contigerit ipsos tanquam Duces Bremenses, Verdenses, aut Pomeraniae, vel etiam ut Principes Rugiae aut Dominos Wismariae, ex causa dictas ditiones concernente, ab aliquo legitime conveniri: Caes. Majest. liberum eis relinquit, ut pro sua commoditate forum eligant, vel in Aula Caesarea vel Camera Imperiali, ubi actionem intentatam excipere velint. Teneantur tamen intra tres menses à die denunciatae litis sese declarare, coram quo iudicio se sistere velint.

§. 13. Praeterea concedit eidem Reg. Maj. Sveciae jus erigendi Academiam vel Universitatem ubi, quandoque ei commodum visum fuerit. Ad haec concedit eidem moderna vectigalia (vulgo *Licenten* vocata) ad littora portusque Pomeraniae & Megapoleos, jure perpetuo, sed ad eam taxae moderationem reducenda, ne commercia in ijs locis intercidant.

§. 14. Exsolvit denique Status, Magistratus, Officiales & subditos dictarum respectivè ditionum, feudorumque omnibus

VINCUL-

vinculis & sacramentis, quibus prioribus Dominis & Possessoribus aut prætendentibus huc usq: obstricti fuerant, eosq; ad subjectionem, obedientiam & fidelitatem Reg. Majest. Regnoq; Sveciæ, ceu ab hoc die, hæreditario suo Domino, præstandũ remittit, obligat, atque ita Sveciam in plena justaque eorum possessione constituit: verbo Imperiali promittens, se non solum modernæ Regiæ, sed & omnibus futuris Regibus, Regnoq; Sveciæ ratione dictarum ditionum, bonorum juriumq; concessorum securitatem præstituram, eosq;, sicut cæteros Imperij Status in eorum possessione quietam contra quemcunq; inviolabiliter conservaturam & manutenturam: atque hæc omnia peculiaribus investiturarum literis omni meliori modo confirmaturam.

§. 15. Vicissim Serenissima Regina & futuri Reges Regnumq; Sveciæ dicta feuda omnia & singula à Cæsarea Majestate & Imperio recognoscant: eoq; nomine, quoties casus evenerit, investiturarum renovationes decenter petant, juramentum fidelitatis, eiq; annexa, sicut antecessores, simileque Imperij vasalli, præstando.

§. 16. De cætero ordinibus & subditis dictarũ ditionum locorumq;, nominatim Stralsundensibus, competentem eorum libertatem, bona, jura & privilegia communia & peculiariter legitimè acquisita, vel longo usu obtenta, cum libero Evangelicæ Religionis exercitio juxta invariata Augustanam Confessionem perpetim fruendo, circa homagij renovationem & præstationem, more solito, confirmabunt; Interq; eos Civitatibus Anseaticis eam navigationis & commerciolorum libertatem, tam in exteris Regnis, Rebus publicis, & Provinciis quàm in Imperio integram conservabunt, quam ibi ad præsens usque bellum habuerunt.

ARTICULVS XI.

§. I. Pro æquivalente autem recompensatione Electori Bran-

Brandenburgico Domino Friderico Wilhelmo, quod ad promovendam pacem universalem juribus suis in Pomeraniam citeriorem & Rugiam, unâ cum ditionibus locisque supra annexis cesserit, præstandâ, eidem eiusdemque posteris & successoribus hæredibus atque agnatis masculis, cum primis D. D. Marchionibus Christiano Wilhelmo olim Administratori Archiepiscopatus Magdeburgensis, itemque Christiano Culmbacensi & Alberto Onoltzbacensi eorundemque Successoribus & Hæredibus Masculis, statim ac Pax cum utroque Regno & Statibus Imperij composita & ratificata fuerit, à Sacra Cæsarea Maiestate, de consensu Statuum Imperij & præcipuè intercessatorum, tradatur Episcopatus Halberstadiensis, cum omnibus Iuribus, Privilegijs, Regalibus, territorijs & bonis secularibus & Ecclesiasticis quocunque nomine vocatis, nullo excepto, in perpetuum & immediatum feudum: Constituatur item Dominus Elector statim in possessione eiusdem quietâ & reali, eoque nomine sessionem & votum in Comitijs Imperij & circulo Inferioris Saxoniae habeat: Religionem autem & bona Ecclesiastica in eo statu relinquat, quemadmodum per Dominum Archiducem Leopoldum Guilielmum, initâ cum Capitulo Cathedrali pactio- ne, ordinata fuerant. Ita tamen, ut nihilominus Episcopatus Domino Electori, toti que suæ Domui & agnatis masculis, supra nominatis, cum eorum Successoribus & Hæredibus masculis, ordine, quo sibi invicem succedent, hæreditarius maneat, atque Capitulo nullum jus in eligendo & postulando, vel etiam regimine Episcopatus, & ijs quæ eo pertinent, reliquum sit; sed modo dictus Dominus Elector, & juxta ordinem Successorium, reliqui supra nominati, eâ potestate in hoc Episcopatu utantur, quâ reliqui Principes Imperij in suis territorijs utuntur: Liceatque quartam partem Canoniatuum (exceptâ Præpositurâ in hanc compu-

H

tatio-

rationem non numerandâ) decedentibus successu temporis modernis eorum Possessoribus Augustanæ Confessionis addictis, extinguere, eorumque redditus mensæ Episcopali incorporare.

§. 2. Quod si tot Canonici Augustanæ Confessionis non sint, qui quartam partem totius corporis Canonicorum, dempto Præposito, conficiant; numerus suppleatur ex Catholicorum decedentium beneficijs.

§. 3. Cum etiam Comitatus Hoensteinensis pro eâ parte, quâ feudum est Episcopatus Halberstadiensis, consistens in duabus Dynastijs sive Præfecturis Lora & Klettenberg & quibusdam oppidis, unâ cum eò pertinentibus bonis & juribus, post ultimò defunctum Comitem huius familiæ eidem Episcopatu applicatus, atque à Domino Archi-Duce Leopoldo Guilielmo, tanquam Episcopo Halberstadiensi hætenus possessus fuerit: hunc eundem Comitatum porrò quoque penes istum Episcopatum irrevocabiliter permanere placuit, adeò ut Domino Electori tanquam hæreditario possessori jam dicti Episcopatus Halberstadiensis de memorato Comitatu disponendi libera facultas esse debeat, non obstante nec vigorem habente ullâ contradictione, quæ à quoquam in contrarium moveri possit.

§. 4. Teneatur item Dominus Elector Comitem à Tattenbach in possessione Comitatus Rheinstein conservare, eidemq; investituram à Domino ArchiDuce de consensu capituli concessam, renovare. Eidem Domino Electori pro se & successoribus suis suprascriptis, tradatur Episcopatus Mindanus cum omnibus juribus & appertinentijs, pari ratione ut ante memoratus Episcopatus Halberstadiensis, in feudum perpetuū à Sacra Cæsarea Maestate de consensu Statuum Imperij, statimq; post conclusam & ratificatam hanc pacificationem Dominus Elector pro se, & successoribus suis in possessione
eius.

eiusdem quietâ & reali constituatur, eôq; nomine sessionem & votum in Comitij Imperij universalibus & singularibus, ut & circuli Westphalici obtineat : Salvis tamen civitati Mindensi suis Regalijs & Iuribus in sacris & profanis cum mero & mixto Imperio in criminalibus & civilibus, præsertim Iure districtus, eiusq; jurisdictionis exercitio concessio, & pro nunc apprehenso, alijsque usibus, immunitatibus & privilegijs circa pristina Iura ipsis legitimè competentibus; Ita tamen ut pagi & villæ domusq; ad Principem, capitulum, totumq; clerum & equestrè Ordinem pertinentes, & respectivè in districtu & intra mœnia Civitatis sitæ, omninò excipiantur, & de cætero jus Principis & capituli inviolatum maneat. Dicto Domino Electori & successoribus suis Episcopatus quoque Caminensis in feudum perpetuum ab Imperatore & Imperio concedatur, eodem plane jure & modo, ut supra de Episcopatu Halberstadiensi & Mindano dispositum est, sed cum hoc tamen discrimine, ut in Episcopatu Caminensi integrum sit Domino Electori Canonicatus, post decessum præsentium Canonorum, extinguere, atque sic successu temporis totum Episcopatum ulteriori Pomeraniæ adungere seu incorporare.

§. 5. Similiter concedatur Domino Electori expectantia in ArchiEpiscopatum Magdeburgensem: ita quidem ut quando-
cunq; eundem morte, aut successione in Electoratu, vel qua-
cunq; aliâ concessione præsentis Administratoris Domini Au-
gusti Ducis Saxoniae vacare contigerit, totus iste ArchiEpisco-
patus cum omnibus eo pertinentibus territorijs, regalibus &
juribus, prout suprâ de Episcopatu Halberstadiensi dispositum
est, Domino Electori, suisq; posteris & successoribus hæredi-
bus & agnatis masculis, non obstante ullâ electione aut postu-
latione interea temporis sive clàm sive palàm factâ, tradatur
& conferatur in feudum perpetuû: sitq; eidem vel iisdem jus
authoritate propriâ vacantem apprehendendi possessionem.

§. 6. Interea autem teneatur Capitulum unà cum Ordinibus & subditis dicti Archiepiscopatus statim, conclusâ pace, prædicto Domino Electori & toti Domui Electorali pro se atque omnibus in eâ successoribus & hæredibus atque agnatis masculis se sacramento fidelitatis & subjectionis, in eventum, obstringere.

§. 7. Civitati verò Magdeburgensi pristina sua libertas & privilegium Ottonis I. die 7. Iunii Anno nongentesimo quadagesimo (quod etiam si temporum injuria deperditum ad preces eiusdem humiliter porrigendas, à Cæs. Maiest. renovabitur) tum etiam privilegium muniendi & fortificandi ab Imperatore Ferdinando II. concessum: quod cum omnimoda jurisdictione & proprietate ad quadrantem milliari Germanici extendatur: sicut & reliqua illius privilegia & Iura in Ecclesiasticis & politicis, salva & inviolata maneant, cum infertâ clausulâ, quod in præjudicium Civitatis reædificari non debeant suburbia.

§. 8. Cæterum quod ad quatuor Dynastias seu Præfecturas *Querfurt / Guterbock / Dam & Borek* attinet, cum illæ jam olim Domino Electori Saxonie traditæ sint, in eiusdem quoque ditione permaneant in perpetuum: cum hac tamen reservatione, ut quæ hæctenus ratione earundem ad collectas Imperij & circuli contributa fuit quota, à dicto Domino Electore Saxonie imposterum exsolvatur, eaque Archiepiscopatu dematur, & huius rei ratione expressa fiat provisio in matricula Imperij & Circuli. Ut autem inde causata immunitio reddituum Cameralium, & ad mensam Archiepiscopalem pertinentium, aliquatenus resarciatur, jam dicto Electori Brandenburgico & successoribus suis non solum statim post conclusam Pacem Præfectura *Eglen* / quæ alias ad Capitulum spectabat, pleno jure possidenda & fruenda tradatur: cassato processu à Comitibus de Barby aliquot ab hinc annis desuper moto; sed etiam

etiam facultas sit, obtentâ ArchiEpiscopatus possessione, quartam partem Canonice Cathedralium, illis decedentibus, extingvendi, eorumque redditus Camera ArchiEpiscopali applicandi. Quæ verò debita à præsentè Domino Administratore Augusto Duce Saxonie hætenus contracta sunt, ex redditibus ArchiEpiscopalibus (existente modis supradictis casu vacantie & devolutionis dicti ArchiEpiscopatus ad Dominum Electorem Brandenburgicum & successores suos) neutiquam dissolvantur, neque integrum sit dicto Domino Administratori posthac novis debitis, oppignorationibus & alienationibus sæpè dictum ArchiEpiscopatum in præjudicium Domini Electoris eiusque successorum, hæredum atque agnatorum, masculorum quoquo modo onerare.

§. 9. In his verò Domini Electoris Archi- & Episcopatus de cætero salva maneant Ordinibus & subditis competentia eorum jura & privilegia: cum primis invariata Augustanæ Confessionis Exercitium, quale nunc ibi viget: nec minus locum habeant ea, quæ in puncto Gravaminum inter utriusque Religionis Status & Ordines Imperij transacta & conventa sunt: quatenus scilicet non adversantur illi dispositioni, quæ supra in Articulo quinto de Gravaminibus §. octavo continetur, incipiente (Qui ArchiEpiscopatus, Episcopatus, & aliæ fundationes atque bona Ecclesiastica &c.) & finiente (subiecta manento) utpote quem æquè hic valere debere, ac si verbotenus insertus esset, & supra dictos ArchiEpiscopatum & Episcopatus hæreditario & immutabili jure apud Dominum Electorem atque Domum Brandenburgicam, omnesque in ea successores, hæredes & agnatos in perpetuum planè, ut de reliquis terris ipsorum hæreditariis juris est, permanere oportet. Ratione tituli autem conventum est, ut jam dictus Dominus Elector cum totâ Domo Brandenburgicâ, & in eâ omnes & singuli Marchiones Brandenburgici, Duces Magdeburgenses

& Principes Halberstadienses & Mindenses appellentur & scribantur.

§. 10. v. 1. Regia quoq; Maiestas Sveciæ restituat Domino Electori pro se & successoribus suis hæredibus atque agnatis masculis: primò reliquam Pomeraniam ulteriorem cum omnibus appertinentijs, bonis & juribus secularibus & Ecclesiasticis, pleno jure, tam quoad dominium utile, quàm directum: 2. deinde Colbergam cum toto Episcopatu Caminensi, omniq; jure, quod ulterioris Pomeraniæ Duces hucusque habuerunt in collatione Prælaturarum & Præbendarum Capituli Caminensis (ita tamen, ut salva maneat jura Regiæ Maiestati Sveciæ suprâ concessa) atq; Ordinibus & subditis in restitutis partibus ulterioris Pomeraniæ, Episcopatuq; Caminensi competentem eorum libertatem, bona, Iura & Privilegia, secundum tenorem literarum Reverfalium (quibus etiam Ordines & subditi dicti Episcopatus gaudere debent, ac si ijs directè datæ essent) cum libero Augustanæ Confessionis exercitio, juxta invariata Augustanam Confessionem, absque ulla perturbatione perpetim fruendo, circa homagij renovationem & præstationem omni meliori modo confirmet & conservet. 3. Tertio, omnia loca quæ præsidijs Svedicis infestâ tenentur, per Marchiam Brandenburgicam. 4. Quarto, omnes commendas & bona ad Ordinem Equestrem Divi Iohannis spectantia, quæ extra territoria Regiæ Maiestati Regnoq; Sveciæ cessa continentur, unâ cum Actis & registis cæterisque literarijs documentis originalibus hæc loca juraq; restituenda concernentibus; communibus verò & utramque, nempe tam citeriorem quàm ulteriorem Pomeraniam, afficientibus in authentica & probante forma, quæ in Archivo & Cartophylacijs aulae Stetinensis vel alibi intra vel extra Pomeraniam reperiuntur.

ARTICVLVS XII.

§. 1. Pro eo verò quod Duci Megapolitano Sverinensi, Domino Adolpho Friderico, in alienatione Civitatis portusq; Wismariensis decessit, competant ipsi, eiusque hæredibus Masculis, Episcopatus Sverinensis & Ratzenburgensis jure perpetui & immediati feudi (salvo tamen Dominus Saxonico-Lauenburgicæ aliorumq; vicinorum, ut & dictæ Dioceseos hinc inde competenti jure) cum omnibus juribus, documentis literarijs, Archivo, rationarijs, alijsque pertinentijs & potestate extinguendi Canonatus utrobiq; , post præsentis tempore residentiũ Canonorum decessum , omnesq; redditus mensæ Ducali applicandi: eoque nomine habeat sessionem in conventibus Imperij & Circuli Saxoniae Inferioris, cum duplici Principis titulo & voto. Etsi verò eiusdem ex fratre nepos, Dominus Gustavus Adolphus Dux Megapolitano-Gustroviensis, antehac designatus fuerat Administrator Ratzenburgensis; quia tamen ipsi non minùs quàm Patruo beneficium restitutionis in suos Ducatus obtigerat: æquũ visum est, ut Patruo cedenti Wismariam, ipse vicissim hunc cedat Episcopatum. Conferentur autem dicto Duci Gustavo Adolpho, eo nomine compensationis ergò, duo Canonatuum juxta modernam compositionem Gravaminum ad Augustanæ Confessionis addictos pertinentium beneficia; unum in Ecclesia Cathedrali Magdeburgensi, alterum in Halberstadiensi primum vacatura.

§. 2. Quod deindè ad prætensoſ duos Canonatus in Ecclesia Cathedrali Argentinensi attinet, si quid eo nomine statibus Augustanæ Confessionis juxta præsentem transactionem competit, familiæ Ducum Mecklenburgensium ex huiusmodi proventibus duorum Canonatuum portiones concedantur, absque tamen præiudicio Catholicorum. Quod si verò contigerit lineam masculinam Sverinensem deficere, superstite, Gustrovianâ, tum hæc iterùm ipsi succedat.

§. 3. Pro

§. 3. Pro maiori verò dictæ Domus Mecklenburgensis satisfactione, cedant ipsi commendæ Ordinis Equestris Divi Iohannis Hierosolymitani, Mirovv & Nemerovv in isto Ducatu sitæ, vigore dispositionis in Artic: 5. §. 9. supra expressæ, in perpetuum, donec de controversijs religionis in Imperio conventum fuerit: & quidem Lineæ Svermensi Mirovv, Lineæ verò Gustroviensi commenda Nemerovv: sub hac conditione, ut dicti Ordinis consensum ipsi procurare, eidemque: nec non Domino Electori Brandenburgico, tanquam eius Patrono, quotiescunq; casus evenerit, hætenus præstari solita, porro quoq; præstare teneantur. Confirmabit etiam Cæsarea Maiest. eidem vectigalia ad Albim antehac obtenta in perpetuum: concessa insuper immunitate à tributis Imperij futuro tempore (citra causam satisfactionis militiæ Svedicæ, indicendis) donec summa ducentorum millium thalerorum Imperialium compensata fuerit. Cassetur insuper prætensum debitum Wingerschianum, utpote ex causa belli ortum, processibus etiam & decretis desuper emanatis, penitus annullatis: ita ut neque Duces Megapolitani, neque Civitas Hamburgensis, eo nomine imposterum unquam conveniri possint vel debeant.

ARTICVLVS XIII.

§. I. Cum Domus Ducalis Brunsvicensis & Lüneburgensis, ob Pacem publicam meliùs faciliùsq; stabiliendam, cesserit Coadjutorijs in Archiepiscopatus Magdeburgensem & Bremensem, itemque Episcopatus Halberstadiensem & Ratzenburgensem, obtentis: eâ conditione, ut inter alia etiam alternativa iisdem cum Catholicis in Episcopatum Osnabrugensem addiceretur successio: Cæsarea Majestas præsentis Sacri Romani Imperij statui minimè expedire iudicans, pacem publicam propterea impediri diutiùs, consentit ac permittit, ut eiusmodi alternativa successio in dicto Episcopatu Osnabrugensi deinceps inter Catholicos & Augustanæ Confessionis Episcopos,

ex

ex familia tamen Ducum Brunovicensium & Lüneburgensium, quamdiu eadem duraverit, postulandos, locum habere debeat, modis & conditionibus sequentibus.

§. 2. Primò: Quoniam Dominus Gustavus Gustavi, Comes in Wasenburg, Regni Sveciæ Senator, omni suo Iuri in Episcopatum Osnabrugensem, occasione præsentis belli obtento, renunciat, juramentumq; à Statibus & subditis ejusdem sibi præstitum remittit: ideò Dominus Episcopus Franciscus Wilhelmus ejusque Successores, sicut & Capitulum, Status & subditi dicti Episcopatus, virtute præsentium, obligati sunt, ad solvendum dicto Domino Comiti, ejusve mandatario, Hamburgi spatio quatuor annorum à die publicatæ Pacis numerandorum, octuaginta millia thalerū Imperialium; ita ut singulis annis vicena millia Hamburgi ad manus dicti Comitis ejusve mandatarij exsolvere & numerare teneantur, executione in non parentes, ex lege communi hujus Pacificationis, suas vires obtinente.

§. 3. Secundò: Restituatur dictus Episcopatus Osnabrugensis totus & integer cum omnibus suis apertinentijs secularibus & Ecclesiasticis moderno Domino Episcopo Francisco Wilhelmo, pleno jure possidendus: prout uniformis perpetuæq; capitulationis leges, comuni Principis Francisci Wilhelmi, Domusq; Brunsvigo Lüneburgicæ & Capitularium Episcopatus Osnabrugensis consensu jam ineundæ, sancierint.

§. 4. Tertiò: Status Religionis ac Cætus Ecclesiastici, totiusq; Cleri utriusq; Religionis, tã in ipsa Vrbe Osnabrugensi, quàm in reliquis ad hunc Episcopatū pertinentibus ditionibus, oppidis, villis, pagis, omnibusque alijs locis maneat & reducatur in eum, qui fuit die 1. Ian. Anno 1624. statum: ita tamen, ut prius fiat singularis quædam determinatio & dispositio de ijs, quæ post Annum 1624 quoad verbi Ministros & divinum cultum mutata deprehēduntur, etiam supra dictæ ca-

pitulationi inferenda: caveatq; Dominus Episcopus per literas Reversales Statibus & subditis suis, homagio (quatenus observantia ab antiquo obtinuit) ab ipsis recepto, jura ac privilegia salva fore: & quæ præterea futuræ Episcopatus administrationi, Statuumque & subditorum securitati utrinque necessaria videbuntur.

§. 5. Quartò: Defuncto eodem Domino Episcopo, succedat in Episcopatu Osnabrugensi, Dominus Ernestus Augustus Dux Brunovicensis & Lüneburgensis: atque adeò vi hujus Pacis publicæ sit designatus ejusdè Successor, teneaturq; Capitulum Cathedrale Osnabrugense, ut & reliqui Status & subditi statim, post decessum aut resignationem moderni Episcopi, eundem Dominum Ernestum Augustum in Episcopum recipere: ac dicti status & subditi isti fini, intra trimestre à conclusa hac Pace computandum, ipsi solitum, ut suprà, præstare homagium, juxta conditiones in capitulatione perpetua cum Capitulo ineunda, positas. Quod si verò Dux Ernestus Augustus post obitum moderni Episcopi non fuerit superstes; teneatur Capitulum alium ex Domini Georgij Ducis Brunsvicensis & Lüneburgensis posteris in Episcopum suum postulare; conditionibus tamen in recepta capitulatione uniformi initis perpetuò observandis. Eo autem demortuo aut ultrò resignante, teneatur dictum Capitulum vel electione vel postulatione Præsulem Catholicum sibi præficere; sin verò hac in parte vel Canonorum negligentia vel discordia intercesserit: locus sit ordinationi Juris Canonici & consuetudini Germaniæ: salva tamen capitulatione perpetuâ ut & hac transactione: & sic perpetuò admittatur alternativa successio inter Catholicos Episcopos ex gremio Capituli electos, vel aliunde postulatos, atq; Aug. Confess. addictos, sed non alios quàm ex familia modò nominati Ducis Georgij descēdentes. Et quidem si plures sint Principes, è natu minoribus eligatur

vel

vel postuletur Episcopus; nullis verò existentibus natu minoribus: sufficiatur unus ex Principibus regentibus; Illis autem deficientibus, succedat tandem Ducis Augusti posteritas, alternatione, uti dictum, inter ipsam & Catholicos perpetuam.

§. 6. Quintò: teneatur non solùm memoratus Dux Ernestus Augustus; sed etiam omnes & singuli ex familia Ducum Brunsvicensium & Lüneburgensium Aug. Conf. addictorum, in hoc Episcopatu alternatim succedentiũ, statum Religionis, catus Ecclesiastici, totiusq; Cleri, tam in ipsa Vrbe Osnabrugensi, quàm in reliquis ad hunc Episcopatum pertinentibus ditionibus, oppidis, villis, pagis, omnibusq; alijs locis conservare ac tueri, prout superiùs articulo tertio * § 4. & perpetuam capitulatione dispositum est.

§. 7. Sextò: Ne etiam durante administratione & Regimine Episcopi Augustanæ Confessionis addicti, circa censuram Ecclesiasticorum Catholicorum: itemq; usum & administrationem sacramentorum, ritu Romanæ Ecclesiæ: ut & cæter, aquæ sunt ordinis, ulla difficultas aut confusio suboriat: horum omnium dispositio, quoties alternativa successio in talem August. Confess. addictum devenerit, Domino Archiepiscopo Coloniensi velut Metropolitano reservata adversus August. verò Confessionis addictos planè sublata esto. Cætera superioritatis & Regiminis jura in civilib⁹ & criminalibus, August. Confess. Episcopo, juxta capitulationis leges, illibata permaneant. Quoties verò Catholicus Episcopus in Episcopatu Osnabrugensi rerum potitur, nihil omninò in August. Confess. sacra arroget sibi juris aut obtineat.

§. 8. Septimò: Monasteriũ seu Prælatura Walckenried, cujus hoc tẽpore Administrator est Christianus Ludovicus Dux Brunovicensis & Lüneburgensis, unà cum prædio Schavven, perpetuo feudi jure Ducibus Brunovicensibus & Lüneburgensibus itidem à Cæsarea Majestate & Imperio, cum omni-

1 2

bus per-

bus pertinentijs juribusq; conferatur, eodem prorsus, quo supra inter Ducum Brunovicensium & Luneburgensium familias succedendi, ordine, annullato jure advocatiæ, alijsque Episcopatus Halberstadiensis & Comitatus Hohēsteinensis prætensionibus omnino sublatis.

§. 9. Octavò: Ducibus quoq; Brunovicensibus & Luneburgensibus restitatur Monasterium Grōningense, quod antehac acquisitum Episcopatu Halberstadiensi cesserat: reservatis etiam juribus, quæ dictis Ducibus in Castrum Westerbürg competunt: nec minus infeudatio Comiti à Tattenbach à Ducibus facta, eoque nomine initæ leges, perinde ut jura crediti & pignoris, Ducis Christiani Ludovici vicario Friderico Schenckio à Winterstet in Westerbürg competentia, facta tecta maneant.

§. 10. Nonò: Debitum à Friderico Ulrico Duce Brunovicensi & Luneburgensi cum Rege Daniæ contractum, & per hunc, in pacificatione Lubecensi, Sacræ Cæs. Majestati cessum, posteaque Cæsareæ militiæ Præfecto Comiti Tyllio donatū, quod attinet: cum moderni Duces Brunovicenses & Luneburgenses se ad hoc debitum persolvendum, ob plures rationes, teneri negaverint, eaq; de re etiam per legatos Plenipotentiariorum Coronæ Sveciæ instanter actum sit: amore Pacis remissio & expunctio totius istius debiti & obligationis dictis Ducibus, eorumque hæredibus & Provincijs concessa esto.

§. 11. Decimò: Cum Duces Brunovicenses & Luneburgenses Cellensis Lineæ Capitulo Ratzenburgensi pro sorte 20000. florenorū añuas pensiones, usquedum pependerit: alternatione jam cessante, cessent quoque annuæ illæ pensiones, abolito prorsus debito, ut & aliã quavis obligatione:

§. 12. Undecimò: Ducis etiam Augusti duobus filijs natu minoribus Antonio Ulrico & Ferdinando Alberto cōferantur duæ Præbendæ in Episcopatu Strasburgensi primo vacaturæ;

turæ: ea tamen conditione, ut dictus Dominus Dux Augustus renunciet prætensionibus suis, quas in unum alterumvè Canonicatum ante hac habuit vel habere poterat.

§. 13. Duodecimò: Viceversa ijdem Duces postulationibus & coadjutorijs in ArchiEpiscopatus Magdeburgensem & Bremensem, itemq; Halberstadiensem & Ratzenburgensem plenissimè renunciant: ita ut quæ circa hosce ArchiEpiscopatus & Episcopatus superius in hoc Pacificationis Instrumento disposita sunt, citra ipsorum contradictionem, effectum habere debeant: Capitulis utrobique in eo statu permanentibus, quo superius conventum est.

ARTICVLVS XIV.

§. 1. De summa 12000. Imperialium Domino Christiano Wilhelmo Marchioni Brandenburgico ex ArchiEpiscopatu Magdeburgensi quotannis solvendorum, conventum est: ut Cœnobiũ & Præfecturæ Zina & Loburg, dicto Domino Marchioni statim tradantur, cum omnibus pertinentijs & omnimoda Iurisdictione, solo territorij jure excepto: Atque his Præfecturis idem Marchio utatur fruatur ad dies vitæ, absque ulla rationum redditione: Hac tamen lege, ut in Politicis & Ecclesiasticis nullum planè subditis afferatur præjudicium. Quia porro, ut totus ArchiEpiscopatus: ita etiam jam nominatum Cœnobiũ & Præfecturæ, temporum injuria valde sunt devastatæ: Ideo à moderno Domino Administratore, Domino Marchioni, sine morâ, ex collectis ArchiEpiscopatus ad hoc instituendis, solvantur tria millia thalerorũ Imperialium ab ipso Marchione vel ejus hæredibus non restituenda. Præterea placuit, ut post fata Domini Marchionis, ratione & nomine non præstitorum alimentorum, descendentes ipsius eorumq; hæredibus, liceat dictum Cœnobium atque Præfecturas per integram quinquennium retinere, ij sç; sine rationum redditione, cum omnibus suis pertinentijs & juribus uti frui,

frui; elapso verò quinquennio, prædictæ Præfecturæ, earundemque iurisdictione, redditus & proventus Archiepiscop. absq; tergiversatione restituantur: nec superius memoratæ sumæ titulo quicquam ulterius moveatur vel petatur. Et prædicta omnia observentur, etiamsi propter Domini Electoris Brandenburgici æquivalentem recompensationem Archiepiscopatus Magdeburgensis ad Dominum Electorem, ejusque hæredes & successores pervenerit.

ARTICVLVS XV.

Circa causam Hasso-Cassellanam conventum est, ut sequitur:

§. 1. Primò omnium, Domus Hasso Cassellana, omnesque ejus Principes, maximè Domina Amelia Elisabetha, Hassiæ Landgravia, eiusque Filius Dominus Wilhelmus, illorumque hæredes, ministri, officiales, vasalli, subditi, milites & alij quocunq; modo illis addicti, nullo prorsus excepto: non obstantibus contrarijs pactis, processibus, proscriptionibus, declarationibus, sententijs, executionibus & transactionibus, sed illis omnibus, ut & actionibus vel prætensionibus, ratione damnorum & injuriarum tam Neutralium, quàm belligerantium annullatis: universalis Amnestiæ supra sancitæ, & ad initium Belli Bohemici cum plenariâ restitutione reductæ (exceptis Cæsareæ Majestatis & Domus Austriacæ Vasallis & subditis hæreditarijs quemadmodum de ijs in §. Tandem omnes, &c. disponitur) omniumq; beneficiorum ex hac & Religiosa Pace provenientium, pari cum cæteris statibus jure, prout in Articulo* VII. incipiente; Unanimi &c. disponitur, plenariè participes sunt.

§. 2. Secundò: Domus Hasso-Cassellana, eiusque successores Abbatiam Hirsfeldensem, cum omnibus appertinentijs, secularibus & Ecclesiasticis, sive intra, sive extra territorium (ut Præpositura Gellingen) sitis (Salvis tamen juribus, quæ
Domus

Domus Saxonica à tempore immemoriali possidet) retineant, & eo nomine investituram à Cæsarea Majestate roties quoties casus evenerit, petant, & fidelitatem præstent.

§. 3. Tertiò, Jus directi & utilis Dominij in Præfecturas Schaumburg, Buckenburg, Saxenhagen, & Statthagen, Episcopatus Mindano antehac assertum & adjudicatum, porrò ad Dñ. Wilhelmum, modernũ Hassiæ Landgravium, ejusque Successores plenariè in perpetuum, citra ulteriorem dicti Episcopatus, aut alterius cujusvis contradictionem aut turbationem pertineat: Salva tamen transactione inter Christianum Ludovicum Ducem Brunsvico-Luneburgensem & Hassiæ Landgraviam, Philippumq; Comitem de Lippe, initâ: firmâ etiam manente, quæ inter eandem Landgraviam & dictum Comitem inita est, conventionione.

§. 4. Conventum præterea est, ut pro locorum hoc bello occupatorũ restitutione & indemnitate causa, Domina Landgraviæ Hassiæ Tutrici, ejusque filio, hujusve Successoribus Hassiæ Principibus, ex Archiepiscopatibus Moguntinensi & Coloniensi, Episcopatibus item Paderbornensi, Monasteriensi, & Abbatia Fuldensi sexies centena millia thalerorum Imperialium, bonitate Imperialibus Constitutionibus modernis correspondentium, intra spatium novem mensium, à tempore ratificationis Pacis computandum, Cassellis, solventium periculo & sumptibus, pendantur: nec cõtra promissam solutionem ulla exceptio, ullusve prætextus admittatur: multò minus summa conventa ullo arresto afficiatur.

§. 5. Ut etiam Domina Landgravia de solutione tanto securior sit, sequẽtib; conditionibus retineat Neus, Cosfeld & Neuhaus, inq; ijs locis sua, sibiq; solum obligata præsidia habeat: eã quidem lege, ut præter officiales & alias personas in præsidijs necessarias dictorum trium locorum præsidia conjunctim non excedant numerum mille ducentorum peditum & cen.

& centum equitum: Dominæ Landgraviæ dispositioni relicto, quot cuivis dictorum locorum peditum & equitum imponere, quemve huic vel illi præsidio præficere velit.

§. 6. Præsidia autem secundum ordinationem de sustentatione officialium & militum Hassiacis hætenus consuetam, alantur, & quæ ad conservanda fortalicia necessaria sunt, præstentur ex Archi Episcopatibus, in quibus dicta Arx & Civitates sunt sitæ, absque summæ suprâ nominatæ diminutione. Integrum autem sit ipsis præsidijs contra morosos & tardantes, sed non ultra debitam summam, exequi. Iura autem superioritatis & iurisdictionis tam Ecclesiastica, quàm secularis & redditus nominatarum Arcis & Civitatum Domino Archiepiscopo Coloniensi sint salva.

§. 7. Quamprimum verò post ratificatam Pacem Dominæ Landgraviæ trecenta millia dalerorum Imperialium fuerint exsoluta, restitutâ Neussiâ, retineat Cosfeld solùm & Neuhaus, ita tamen ut præsidium Neussianum in Cosfeld & Neuhaus: non deducat, vel eius nomine quicquam ulterius exigat: nec præsidia in Cosfeld numerû sexcentorû peditum & quinquaginta equitum; in Neuhaus autem centum peditum excedant. Sin autem intra terminum novem mensium Dominæ Landgraviæ integra summa non dependatur; non tantum Cosfeld & Neuhaus, donec plenaria subsecuta fuerit solutio; sed etiam pro residuo summæ, eiusq; singulis centenis, quinque annuatim Imperiales, donec residuum summæ exsolutum fuerit, pensionis nomine solvantur; & tot Præfecturarum ad supra nominatos Archi & Episcopatus atq; Abbatiam pertinentium & Hassiæ Principatui vicinarum, quot præstandis & exsolvendis pensionibus sufficiunt, Quæstores & receptores Dominæ Landgraviæ juramento obstringantur, ut de redditibus annuas residuæ summæ pensiones solvant: non obstante Dominorum suorum prohibitione. Quod si verò quæstores & re-

& receptores in solvendo moras neſtant, aut reditus aliò cõferant; Domina Landgravia exequendi & ad ſolutionem quovis modo illos adigendi, liberam habeat poteſtatem; de reliquo jure territoriali Domino proprietatis interea ſemper ſalvo. Simul ac verò Domina Landgravia totam ſummam cum penſionibus à tempore moræ acceperit; reſtituat illico loca jam denominata cautionis loco interim retenta, penſiones ceſſent, & Quæſtores atque Receptores, quorum facta fuit mentio, juramenti nexu ſint liberati: quarum autè Præfecturarum reditus penſionibus, contingente morâ, ſolvendis ſint aſſignandi: ante ratificationem Pacis eventualiter conveniet: quæ conventio non minoris ſit roboris, quam ipſum Pacis Inſtrumentum. Præter loca autem, ſecuritatis cauſa, ut memoratum, Domina Landgraviæ relinquenda & poſt ſolutionem demum reſtituenda, reſtituat illa nihilominus, ratificatione Pacis ſubſecutâ, omnes Provincias & Episcopatus, nec non illorum Urbes, Præfecturas, Oppida, Fortalitia, propugnacula, & omnia denique bona immobilia, nec non Iura inter hæc bella ab ipſa occupata: ita tamen ut tam in præfatis tribus locis cautionis nomine retinendis, quam reliquis omnibus reſtituendis, non ſolùm Annona & omnia ad bellicum apparatus ſpectantia, quæ inferri vel fieri curavit, per ſubditos evehenda, Domina Landgraviæ & ſupradictis ſucceſſoribus; Quæ verò ab ipſa non illata, ſed in locis occupatis tempore occupationis reperta ſunt, & adhuc extant, ibi permaneant; ſed ut etiam fortificationes, & valla, durante occupatione exſtructa eatenus deſtruantur, ne tamen Urbes, Oppida, Arces vel Caſtra cujuſvis invaſionibus & deprædaonibus pateant.

§. 8. Et quamvis Domina Landgravia, præterquam ab Archi- & Episcopatibus Mogutinensi, Coloniensi, Paderbornensi, Monasteriensi, & Abatia Fuldenſi, à nemine reſtitutio-

K

nis &

nis & indemnitate loco aliquid poposcerit, & sibi eo nomine à quoquam alio quicquam solvi omninò noluerit: pro rerum tamen & circumstantiarum æquitate, placuit toti conventui, ut (salva manente dispositione §. præcedentis inchoantis: Conventum præterea est &c.) etiam cæteri Status, cujuscunq; generis, cis & ultra Rhenum, qui i. Martij hujus anni Hassiacis contributionem dependerunt, secundum proportionem contributionis exsolutæ toto hoc tempore observatam, ad conficiendam summam superius positam, & militum præsidiorum sustentationem, ratam suam suprâ nominatis Archi- & Episcopatibus atq; Abbatia conferant: & damnum, si quod solventes ob unius vel alterius moram perpeffi fuerint, morosi resarciant: nec executionem contra tergiversantes instituendam Cæsareæ Majestatis aut Regiæ Majestatis Sveciæ, vel etiam Hassiæ Landgraviæ Officiales aut milites impediant: neque etiam fas sit Hassiacis quemquam in præjudicium hujus declarationis eximere: ij verò qui suâ quotam ritè persolverint, ab omni eatenus onere liberi erunt.

§. 9. Quod Controversias inter Domus Hassiacas, Cassellanam & Darmstattinam, super successione Marpurgensi &c. agitatas attinet: quandoquidem eæ Cassellis 14. Mensis Aprilis proximè elapsi consensu partium unanimi accedente, penitus sunt compositæ: Placuit transactionem istam cum suis annexis & recessibus, sicut ea Cassellis inita & à partibus subsignata, vigore Instrumenti hujus, ejusdem planè esse roboris, ac si verbis totidem hisce tabulis inserta comprehenderetur: nec à partibus transigentibus, nec alijs quibusvis sub prætextu sive pacti, sive Juramenti, sive alio quocunq; ullo unquam tempore convelli posse: quin imò ab omnibus; etiam si aliquis ex interessatis eam fortè confirmare detrectet, exactissimè observari debere.

§. 10. Sicut etiam Transactio inter defunctum Dominum
Wilhel-

Wilhelmum Hassiæ Landgravium, & Dominos Christianum & Wolradum, Comites Waldecciæ die undecimo April. Año 1635. facta, & à Domino Georgio Hassiæ Landgravio die 14. Aprilis Anno 1648. ratificata, non minus vigore hujus Pacificationis perpetuum & plenissimum robur obtinebit, omnesque Hassiæ Principes pariter ac Comites Waldecciæ obligabit.

§. II. Firmum quoque maneat & inviolabiliter custodiatur Jus primogenituræ in qualibet domo Hassiæ Cassellana & Darmstattina introductum, & à Cæsarea Majestate confirmatum.

ARTICVLVS XVI.

§. I. Simulatque verò Instrumentum Pacis à Dominis Plenipotentarijs & Legatis subscriptum & signatum fuerit: cesset omnis hostilitas, & quæ suprâ conventa sunt, utrinque è vestigio executioni mandentur.

§. 2. Imprimis quidem Imperator ipse per universum Imperium Edicta promulget & serio mandet ijs, qui hisce pactis & hac pacificatione ad aliquid restituendum vel præstandum obligantur, ut sine tergiversatione & noxa, intra tempus conclusæ & ratificandæ Pacis, præstent & exequantur transacta: injungendo tam directoribus: *Ausschreibende Fürsten* / quàm Præfectis militiæ circularis: *Creiß-Obristen* / ut ad requisitionem restituendorum, juxta ordinem executionis & hæc pacta, restitutionem cujusque promoveant & perficiant. Inferatur etiam edictis clausula: ut quia circuli Directores: *die Ausschreibende Fürsten* / aut Præfectus militiæ circularis: *Creiß-Obrister* / in causa vel restitutione propria minus idonei executioni esse censentur: hoc in casu: itemque si directores vel Præfectum militiæ circularis repudiare commissionem contingat: vicini circuli directores, aut Præfecti militiæ circulares eodem executionis munere etiam in alios circulos, ad restituendorum requisitionem, fungi debeant.

§. 3. Quod si etiam restituendorum aliquis Cæsareanos Commissarios, ad alicujus restitutionis, præstationis vel executionis actum, necessarios censuerit (quod ipsorum optioni relinquatur) etiam illi sine mora dentur. Quo casu, ut rerum transactarum effectus tanto minus impediatur, tam restituentibus, quàm restituendis liceat, statim conclusâ & subscriptâ pacificatione, binos aut trinos utrinq; nominare Commissarios: è quibus Cæs: Maj: unum à restituendo, alterum à restituente nominatum, pares tamen numero, ex utraq; Religione eligat: quibus injungatur: ut omnia, quæ vigore hujus transactionis oportet, absq; mora exequantur. Sin autem restituentes Commissarios nominare neglexerint: Cæs: Maj: ex ijs, quos restituendus nominaverit, unum deliget, aliumq;, proprio arbitrio, observatâ tamen utrobique diversæ Religioni addictorum paritate, adjunget, quibus commissionem executionis demandabit, non obstantibus exceptionibus in contrarium factis. Ipsi deinde restituendi mox à conclusione Pacis de transactorum tenore notum faciant interessatis aliquid restitutoris.

§. 4. Omnes denique & singuli, sive status sive communitates, sive privati, sive clerici, sive seculares, qui vigore hujus transactionis, ejusdemq; regularum generalium, vel specialis, expressæq; alicujus dispositionis, ad restituendum, ceddendum, dandum, faciendum, aut aliud quid præstandum obstricti sunt, teneantur statim post promulgata Cæsarea edicta, & factam restituendi notificationem, sine omni tergiversatione vel oppositione clausulæ salvatoris, sive generalis sive specialis alicujus supra in Amnestia positæ, aut quacunq; alia exceptione, itemq; sine noxâ aliquâ omnia ad quæ obligantur, restituere, cedere, dare, facere, & præstare.

§. 5. Nec directorum & præfectorum circularis militiæ, aut commissariorum executioni quisquam sive status, sive miles,

miles, præsertim præsidarius, sive quilibet alius, sese opponat, sed potius executoribus assistant: liberumq; sit dictis executoribus contra eos, qui executionem quovis modo impedire conantur, suis vel etiam restituendorum viribus uti.

§. 6. Deinde omnes & singuli utriusq; partis captivi sine discrimine sagi vel togæ eo modo, quo inter exercituum Duces cum Cæs: Maj: approbatione conventum est, vel adhuc convenietur liberi dimittantur.

§. 7. Deniq; pro militiae Suedicæ exauctoratione omnes & singuli Electores, Principes & reliqui status, compræhensa liberâ & immediatâ Imperij nobilitate (salvâ tamen requisitione hæctenus in talibus casibus usitatâ libertateq; & exemptione in futurum salvis) septem sequentium circuloꝝ Imperij, Electoralis Rhenani, superioris Saxonici, Franconici, Sævici, superioris Rhenani, Westphalici, & inferioris Saxonici, teneantur in medium conferre quinque myriades Imperialium dalerorum, in monetâ per Imp. Rom. usitatâ, idque tribus terminis, primo termino (Statibus, in circulo Electorali, ut & superiori Rhenano, Francofurtum ad Mœnum: superioris Saxonix, Lipsiam sive Brunsvigam: Franconix, Norinbergam: Sævix, Ulmam: Westphalix, Bremam vel Monasterium: & inferioris Saxonix, Hamburgum: suam cujusq; quotam conferentibus) octodecim centena millia Imper. talerorum in numeratâ pecunia (pro cuius summæ faciliori solutione impetrandâ, liceat illos subditos, qui ex Amnestiâ veniunt restituendi, non moderno ipsorum possessori, sed vero Domino, cui ex Amnestia restituendi sunt, statim à conclusa Pace, etiam ante factam restitutionem, secundum ipsorum quotam & proportionem collectare: nec in exigendis illis collectis moderni possessores ullum creent impedimentum) & duo decies centena millia per assignationes ad certos status,

super quorum solutione tolerabilibus conditionibus faciendâ, à quolibet statu inter conclusam & ratificandam pacem, cum officiali militari sibi assignato ex æquo & bono conveniendum. Quâ conventionem, ut & ratificationum commutatione factâ, dictorum 18000. thalerorum solutio, militiae exauctoratio, & locorum evacuatio, statim pari passu peragantur: nec ob ullam aliam causam differantur: cessantibus statim à conclusâ Pace contributionibus & omnis generis exactationibus: salvâ tamen prædiariorum militum cæterarumque copiarum sustentatione, ad tolerabilem modum, conveniendâ: salvâ itidem ijs statibus, qui suam portionem solverunt, vel cum assignatis officialibus, quoad solutionem suarum portionum amicabiliter convenerunt, à suis constatibus, ob horum solvendi moram, sibi illatorum damnorum repetitione. Reliquarum duarum myriadum, priorem quidem, sub finem proximi anni à facta exauctoratione computandi, alterâ verò, in fine anni proximè insequentis, utramque thaleris Imperialibus, eorumve, in alia per Imperium usitatâ monetâ, valore, ad supra dicta loca Reg. M. Suec: ad id cum potestate deputatis ministris dicti septem circuloꝝ status bona fide sunt exsolvendi. Sicuti autem dicti septem circuli soli militiae Suedicæ, sine præensione alterius, assignati intelligantur: ita singuli eorum Electores, Principes & status eam tantum portionem, quæ juxta matriculam & cujusque loci observantiam & extraditam hic designationem, unicuique præstanda incumbit, pendere debebunt.

§. 8. Nec ullus status vel à solutione immunis sit, vel majori numero *der Rômer Monath* prægravetur, vel pro alio suo constatu, alijsque; belligerantium militibus plus solvere teneatur: multò minus represalijs vel arrestis eo nomine prægravetur: neque etiam ullus status, in modo suos collectandi, vel
à milite

à milite aut constatu, vel ullo alio, sub quocunq; prætextu, de facto impediatur. Quod ad circulum Austriacum & Bavarium attinet, cum ille (præter factam in hoc Pacificationis conventu à Statibus Imperij promissionem, se in proximis Imperij Comitibus Suae Cæs. Majest. pro hætenus tolleratis belli sumptibus, subsidium è collectis Imperij præstandum decreturos) solvendis exercitui immediato Cæsareo stipendijs; hic verò pro Bavarico milite sepositus sit; solutionis conventio & exactio in circulo Austriaco penes Sac. Cæs. Maj. esto; in circulo autem Bavarico, observetur idem collectandi, & solvendi modus qui in reliquis circulis: executio tamen, ut & in cæteris septem circulis, fiat secundum constitutiones Imperij.

§. 9. Ut autem Regia Majestas Sveciæ eò securior certiorq; sit de infallibili singulorum terminorum præstatione: singuli septem dictorum circulorum Electores, Principes & Status, vigore hujus conventionis, se ad suam quisq; quotam, condicto tempore, locoq; bonâ fide solvendum, sponte, idq; sub hypotheca omnium suorum bonorum, obligant; ita quidem, ut, si mora ullius intervenerit, omnes Imperij Ordines, potissimum verò cujusq; Circuli Directores Ducesq; vi articuli assècurationis Pacis, teneantur promissa ceu rem judicatam exequi, absq; ullo ulteriori juris processu vel exceptione.

§. 10. Restitutione ex Capite Amnestiæ & Gravaminum factâ, liberatis captivis, rati habitionibus comutatis, & præstitis ijs, quæ de primo solutionis termino supra conventa sunt: omnia utriusq; partis militaria præsidia, sive Imperatoris ejusq; sociorum & fœderatorum, sive Regiæ, Regniq; Sveciæ & Landgraviæ Hassiæ, eorumq; fœderatorum & adherentium, aliove quocunque nomine imposita fuerint, ex Civitatibus Imperij, ac omnibus alijs locis restituendis, sine exceptionibus, mora, damno & noxa, pari passu educantur.

§. 11. Loca ipsa, Civitates, Vrbes, Oppida, Arces, Castella, Fortalitia, tam quæ per Regnum Bohemiæ, aliasq; terras
Impe-

Imperatoris, Domusque Austriacæ hæreditarias, quam cæteros Imperij Circulos, à partibus belligerantiũ supradictis occupata & retēta, vel per armistitij unius vel alterius partis, vel quemcunq̃ue alium modum concessa sunt, prioribus & legitimis suis Possessoribus & Dominis, sive mediati sive immediati Imperij Status sint, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, comprehensa liberâ Imperij Nobilitate, absque morâ restituantur, liberæque eorum dispositioni, sive de jure & consuetudine, sive vigore præsentis transactionis, competenti permittantur: non obstantibus ullis donationibus, infeudationibus, concessionibus (nisi ultrò & spontanea Status alicujus voluntate alicui factæ sint vel fuerint) obligationibus pro redimendis captivis aut avertendis devastationibus incendijsq̃; datis, aut alijs quibuscunq̃; titulis, in priorum legitimorum Dominorum, Possessorumvè præjudicium acquisitis: cessantibus etiam pactis & foederibus, aut quibuscunq̃ue alijs exceptionibus prædictæ restitutioni adversantibus, quæ omnia pro nullis haberi debent; salvis tamen ijs quæ & quatenus in præcedentibus articulis circa Regina, Regniq̃ue Sueciæ, ut & quorundam Electorum & Principum Imp. Rom. satisfactionem vel æquivalentem recompensationem, sive aliter speciatim excepta & disposita sunt. Atquæ hæc restitutio locorum occupatorum tam à Cæsarea Majestate quàm à Regia Majestate Sueciæ & utriusq̃ue socijs foederatis & adhærentibus fiat reciprocè & bona fide.

§. 12. Restituantur etiam Archiva & documenta literaria, aliaque mobilia, ut & tormenta bellica, quæ in dictis locis tempore occupationis reperta sunt, & adhuc ibi salva reperiuntur. Quæ verò post occupationem aliunde eo inventa sunt, sive in prælijs capta, sive ad usum & custodiam eò per occupantes illata fuerunt, unà cum annexis, ut & bellico apparatu, iisdem quoque secum exportare & avehere liceat.

§. 13,

§. 13. Teneantur subditi cuiusque loci, decedentibus præfidijs & militibus, currus, equos, & naves, cum necessario victu, pro omnibus necessarijs avehendis ad loca in Imperio destinata, absque pretio subministrare: quos currus, equos & naves restituere debent Præfidi Præfidiorum militumque hoc modo discedentium, sine dolo & fraude. Liberent etiam Statuum subditi se invicem ab hoc onere vecturæ de uno territorio in aliud, donec ad loca in Imperio destinata pervenerint: nec Præfidiorum, aut alijs militiae Præfictis aut Officialibus liceat subditos eorumque currus, equos, naves, & similia eorum usibus commodata, omnia vel singula, extra Dominorum suorum, multò minus Imperij fines, secum trahere, eoque nomine obsidibus cavere teneantur.

§. 14. Reddita verò sive maritima & limitanea, sive mediterranea fuerint, dicta loca, ab ulterioribus omnibus, durantibus hisce bellorum motibus, introductis præfidijs perpetuo post hac libera sunt & Dominorum suorum (salvo de cætero cuiusque jure) liberæ dispositioni relinquuntur.

§. 15. Nulli autem Civitati vel nunc vel in futurum ullo præjudicio damnovè cedat, quod ab alterutra parte belligerantium occupata & infesta fuerat; sed omnes & singulæ cum omnibus & singulis civibus & incolis tam universalis Amnestiæ, quàm cæteris huius pacificationis beneficijs gaudeant: ijsque de cætero omnia sua jura & privilegia in sacris & prophanis quæ ante hos motus habuerunt, facta tectaque maneat, salvis tamen juribus superioritatis, cum inde dependentibus pro singulis quarumcunque Dominis.

§. 16. Deniq; omnium belligerantium in Imperio partium copiæ & exercitus dimittantur & exauctorentur, eo tantum numero in suos cuiusque proprios Status traducto, quem quæque pars pro sua securitate judicaverit necessarium.

§. 17. Tam exauctoratio verò militiae, quàm restitutio lo-

L

corum

corum, ad præfixum tempus, eo ordine modoque fiant, de quibus inter generales Exercituum Duces conveniet: observatis tamen quoad rem ipsam ijs, quæ in puncto satisfactionis militiæ conventa sunt.

ARTICVLVS XVII.

§. 1. Pacem hoc modo conclusam promittunt Cæsarei & Regij Ordinumque Imperij Legati & Plenipotentiarij, respectivè ab Imperatore & Regina Sveciæ, Sacriq; Imperij Romani Electoribus, Principibus, & Statibus, ad formam hic mutuò placitam, rati habitum iri: seseque infallibiliter præstituros, ut solennia rati habitum instrumenta intra spatium octo septimanarum, à die subscriptionis computandarum, hic Osnabrugis præsententur, & reciprocè ritèque commutentur.

§. 2. Pro majori etiam horum omnium & singulorum pactorū firmitudine & securitate, sit hæc Transactio perpetua lex & pragmatica Imperij sanctio, imposterū æquè ac aliæ leges & Constitutiones fundamentales Imperij nominatim proximo Imperij recessui, ipsiq; Capitulationi Cæsareæ inferèda: obligans non minus absentes quam præsentès, Ecclesiasticos æquè ac Politicos, sive Status Imperij sint, sive non: eaq; tam Cæsareis, Procerumq; Cõsiliarijs & Officialibus, quàm Tribunalium omnium Iudicibus & Assessoribus, tanquam Regula, quam perpetuò sequantur, præscripta.

§. 3. Contra hanc Transactionē, ullumvè eius articulū aut clausulā, nulla jura Canonica vel Civilia, communia vel specialia Conciliorū decreta, privilegia, indulta, edicta, commissiones, inhibitiones, mandata, decreta, rescripta, litispendentiæ, quocunq; tempore latæ sententiæ, res judicatæ, capitulationes Cæsareæ & aliæ, Religiosorum ordinū Regulæ aut exemptiones, sive præteriti sive futuri tēporis protestationes, cõtradictiones, appellati nes, investituræ, transactio-
nes,

nes, juramenta, renunciaciones, pacta seu dedititia seu alia, multo minus Edictum Anni 1629. vel transactio Pragensis, cum suis appendicibus, aut concordata cum Pontificibus, aut interimistica Anno 1548. ullavè alia statuta sive Politica, sive Ecclesiastica, decreta, dispensationes, absolutiones, vel ullæ aliæ quocunque nomine aut prætextu excogitari poterint, exceptiones unquam allegentur, audiantur aut admittantur: nec uspiam contra hanc transactionem in petitorio aut possessorio, seu inhibitorij, seu alij Processus vel commissiones unquam decernantur.

§. 4. Qui verò huic transactioni, vel paci publicæ, consilio vel ope contravenerit, vel executioni aut restitutioni repugnaverit, vel etiam, legitimo modo supra convento & sine excessu facta restitutione, sine legitima causæ cognitione, & ordinaria juris executione restitutum de novo gravare tentaverit, sive Clericus sive Laicus fuerit: pœnam fractæ pacis ipso jure & facto incurrat: contraq; eum, juxta constitutiones Imperij, restitutio & præstatio cum pleno effectu decernatur & demandetur.

§. 5. Pax verò conclusa nihilominus in suo robore permaneat: teneanturque omnes huius transactionis consortes, universas & singulas huius Pacis leges contra quemcunque, sine Religionis distinctione, tueri & protegere: & si quid eorum à quocunq; violari contigerit, læsus lædentem imprimis quidem à via facti dehortetur, causâ ipsâ vel amicabili compositioni vel juris disceptationi submissa.

§. 6. Veruntamen si neutro horum modorum intra spatium trium annorum terminetur controversia: teneantur omnes & singuli huius transactionis consortes, junctis cum parte læsa consilij viribusque, arma sumere ad repellendam injuriam à passo, moniti: quod nec amicitia nec juris via locum invenerit: salvâ tamen de cætero uniuscuiusque jurisdictione,

justitiæq; , juxta cuiusque Principis aut Status leges & constitutiones, competenti administratione. Et nulli omninò Statuum Imperij liceat jus suum vi vel armis persequi: sed si quid controversiæ, sive jam exortum sit, sive posthac incidere, unusquisque jure experiatur: secus faciens reus sit fractæ Pacis. Quæ verò Iudicis sententia definita fuerint, sine discrimine Statuum, executioni mandentur, prout Imperij leges de exequendis sententijs constituunt.

§. 7. Vt etiam Pax publica tanto melius conservari possit: redintegrentur circuli: & statim ac undecunq; turbarum vel motuum aliqua initia apparent, observentur ea, quæ in constitutionibus Imperij de Pacis publicæ executione & conservatione disposita sunt.

§. 8. Quoties autem milites quavis occasione aut quocunque tempore, per aliorum territoria aut fines aliquis ducere velit: transitus huiusmodi instituatur eius, ad quem transfrentes milites pertinent, sumptu, atque adeò, sine maleficio, damno & noxa eorum, quorum per territoria ducuntur: ac denique omnino observentur, quæ de conservatione Pacis publicæ Imperij constitutiones decernunt & ordinant.

§. 9. Hac pacificatione comprehendantur, ex parte Serenissimi Imperatoris, omnes Suae Maiestatis fœderati & adherentes: imprimis Rex Catholicus, Domus Austriaca, Sacri Romani Imperij Electores, Principes, interq; eos & Dux Sabaudia, cæteri que Status (comprehensa libera & immediata Imperij Nobilitate) & Civitates Anseaticæ: item Rex Angliæ, Rex & Regna Dania, Norvvegiæq; cum annexis Provincijs, ut & Ducatus Schlesvvicensis: Rex Polonia, Dux Lotharingia, omnesque Principes & Respublicæ Italia, Ordinesq; fœderati Belgij & Helvetiæ, Rhetiæque, Princeps etiam Transylvania.

§. 10. Ex parte verò Serenissimæ Reginae Regniq; Sveciæ

ciæ, omnes eius fœderati & adhærentes : imprimis Rex Christianissimus, tum Electores, Principes, Status (liberâ & immediatâ Imperij Nobilitate comprehensa) & Civitates Ansetiæ : item Rex Angliæ, Rex & Regna Daniæ, Norvvegiæque cum annexis Provincijs, ut & Ducatu Schlesvvicensi : Rex Poloniæ, Rex & Regnum Lusitaniæ, Magnus Dux Moschoviæ, Respublica Veneta, fœderatum Belgium, Helvetij, Rheti que, & Princeps Transylvania.

IN quorum omnium & singulorum fidem maiusque robur, tam Cæsarei quam Regij Legati; nomine verò omnium Electorum, Principum ac Statuum Imperij ad hunc actum specialiter ab ipso (vigore conclusi die decima tertiâ Octobris anni infra mentionati facti, & die subscriptionis sub sigillo Cancellariæ Moguntinæ Legationi Suedicæ extraditi) Deputati : nimirum, Electoralis Moguntinus, Dominus Nicolaus Georgius de Reigersberg, eques, Cancellarius : Electoralis Bavaricus, Dominus Ioannes Adolphus Krebs, Consiliarius intimus : Electoralis Brandenburgicus, Dominus Ioannes Comes in Sain & Wittgenstein, Dominus in Homburg & Vallendar, Consiliarius intimus : nomine Domus Austriacæ, Dominus Georgius Vlricus Comes à Wolckenstein, Consiliarius Cæsareo - Aulicus : Dominus Cornelius Gobelius, Episcopi Bambergensis Consiliarius : Dominus Sebastianus Wilhelmus Meel, Episcopi Herbipolensis Consiliarius intimus : Dominus Ioannes Ernestus, Ducis Bavariæ Consiliarius Aulicus : Dominus Wolfgangus Conradus à Tumbshirn, Consiliarius Aulicus Saxonico Altenburgensis & Coburgensis : Dominus Augustus Carpzovius Consiliarius Saxonico Altenburgensis & Coburgensis : Dominus Ioannes Frombholt, Domus Brandenburgicæ Culembacensis & Onoltzbacensis Consiliarius intimus : Do-

minus Henricus Langerbeck, IC.tus, Domus Brunsvico-
 Luneburgicæ, Lineæ Cellensis Consiliarius intimus: Domi-
 nus Iacobus Lampadius, IC.tus, lineæ Calenbergensis Con-
 siliarius intimus, & Procancellarius: nomine Comitum
 Scamni Wetteraviensis, Dominus Matthæus Wefenbecius,
 IC.tus & Consiliarius: nomine utriusque Scamni, Domi-
 nus Marcus Otto Argentoratensis: Dominus Ioannes Iaco-
 bus Wolff Ratisbonensis: Dominus David Gloxinus Lu-
 becensis: & Dominus Iodocus Christophorus Kres à Kres-
 fenstein Norimbergensis Reipublicæ respectivè Syndici, Se-
 natores, Consiliarij & Advocati, præsens Pacis Instrumen-
 tum manibus sigillisque proprijs muniverunt & firmârunt:
 dictique Ordinum Deputati Principalium suorum ratifica-
 tiones, formula conventâ, termino supra constituto, se se ex-
 tradituros polliciti sunt: Reliquis Statuum Plenipotenti-
 arijs liberum relinquendo velint an nolint nomina sua sub-
 signare, suorumque Principalium ratificationes accersere:
 sed hoc pacto atq; lege, ut subscriptione jam nominatorum
 Deputatorû reliqui Status omnes & singuli, qui subscrip-
 tione & ratificatione supersedent, tam firmiter ad observan-
 tiam & manutentionem eorum, quæ in hoc Pacificationis
 Instrumento continentur, obligati sint, ac si ab ipsis subscri-
 ptio fuerit facta & exhibita ratificatio: nec ulla à Directorio
 Imperij Romani contra subscriptionem à memoratis Depu-
 tatis factam recipiatur, aut valeat vel protestatio vel contra-
 dictio. Acta sunt hæc Osnabrugis Westphalorum die
^{decima} ^{wigesima} quartâ mensis Octobris, Anno Christi millesimo
 sexcentesimo quadragesimo octavo.

GERM

DEI

SAC

REC

Electoru

PLI

MON

OSN
Collata fic

VIENN

97

CICA,

ID

REÆ

CO-

Æ;

& Statuum

ARIOS

ALORVM

VIII.

ALORVM.

& suis Articulis, Para-
is distincta.

Cosmerovij, 1648.

